

Plas en poep

Alg lust er wel pap van | **p.9** |

Klimaattop

Wageningen naar Parijs | **p.14** |

Het haasje

Studenten leren villen | **p.16** |

RESOURCE ^[NL]

Voor studenten en medewerkers van Wageningen UR

nr. 8 – 26 november 2015 – 10e jaargang

Bij wie zijn we beter af?

p.4 en 12

>> JAN + BAARTMANS

Jan Schakel, docent rurale sociologie

‘Er zit wel een zekere nostalgie bij’

Het begon met een schilderij boven de bank van zijn ouders. Een werk van de onbekende expressionist Jan Baartmans (1898-1968). Nu heeft Jan Schakel er zelf 23 in zijn bezit. Zijn huis hangt er vol mee. ‘Het was helemaal niet de bedoeling om een collectie te vormen. Het is duidelijk ontspoord.’ Maar van de een kwam de ander. ‘Ik vind ze gewoon heel mooi. Dat plattelandsleven, die luchten. Ik houd heel erg van die lage horizonten.’

® RK / Foto: Guy Ackermans

>> INHOUD

nr. 8 – 10e jaargang

>> **9**

DAMHERT

'Afschieten enige optie'

>> **22**

ASFALT

Gemengde gevoelens over campus

>> **26**

QUIDDITCH

Pvc-buis tussen je benen

EN VERDER

5 Visser is nieuwe dean

6 Eindelijk een cao

8 Bananenziekte woekert voort

11 'Mislukte minuut stilte Parijs'

18 Run op onderzoeksgeld EU

27 Studenten vaker naar psycholoog

29 Ondertussen in Suriname

EI LEGGEN

De Tweede Kamer vindt dat de universiteit voortaan onder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) moet vallen. Weghalen dus bij Economische Zaken (EZ). Het ligt voor de hand om te denken dat het één pot nat is. Dat is niet zo. De complexiteit van Wageningen UR – universiteit én DLO – is niet makkelijk een-op-een door te vertalen naar de besluitvorming in Den Haag. Dat maakt dat de organisatie in een spagaat ligt.

Kort door de bocht komt het hierop neer: de universiteit groeit al jaren en waar OCW per student betaalt, geeft EZ een maximumvergoeding die de groei niet bijhoudt. Dat is een argument voor overheveling naar OCW. Aan de andere kant is Wageningen UR gebouwd op de driehoek bedrijfsleven, overheid en onderwijs. Als daar een knip in wordt aangebracht doordat één deel bij een ander ministerie wordt ondergebracht, legt dat wellicht een bommetje onder Wageningen UR in de huidige vorm.

Een dilemma dus, waar ik alle politieke spelletjes en machtswensen van ministeries nog buiten heb gelaten. Als ik Henk Kamp of Martijn van Dam zou heten, nam ik ruim de tijd om hier een ei over te leggen.

Edwin van Laar

>> [Paling gaat pas puberen na wereldreis | p.10](#)

UNIVERSITEIT WIL NIET NAAR ONDERWIJSMINISTERIE

- **Motie Tweede Kamer: verhuis groen onderwijs**
- **Wageningen ziet vooral nadelen**

Als het aan de Tweede Kamer ligt, verhuist al het groene onderwijs van het ministerie van Economische Zaken (EZ) naar het ministerie van Onderwijs (OCW). Een meerderheid stemde op 17 november in met een motie van die strekking. Wageningen Universiteit hoopt echter dat het kabinet de motie naast zich neerlegt.

Het D66-Kamerlid Paul van Meenen, indiener van de motie, denkt dat het onderwijsministerie de Wageningse bekostigingsproblemen kan oplossen. 'Het minis-

terie van EZ kan niet adequaat reageren op de groei van het groene onderwijs. Er zijn geen goede argumenten meer voor de uitzonderingspositie van het groene onderwijs.'

Dat vindt ook de VVD, die de motie aan een meerderheid hielp. 'Vroeger zat er veel inhoudelijke kennis bij het ministerie, maar de laatste jaren is de toegevoegde waarde van de ambtelijke organisatie voor de samenwerking tussen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven veel kleiner geworden', stelt Kamerlid Anne-Wil Lucas.

Wageningen UR blijft echter van mening 'dat het huidige stelsel de beste uitgangspunten biedt voor het verder optimaliseren van het groene onderwijs en onderzoek', aldus de raad van bestuur in een

verklaring. Het ministerie van OCW heeft minder verstand van groen onderwijs, vreest de organisatie. Bovendien kost het veel geld om alle systemen aan te passen en zijn de problemen met de bekostiging van het onderwijs dan nog niet opgelost. Woordvoerder Simon Vink: 'Onder de huidige bekostigingsvoorwaarden gaat de universiteit dan met een tekort over naar het ministerie van OCW. Wie het ook doet, er moet geld bij voor het groene onderwijs. Om dat te bereiken, moet je de bekostigingsvoorwaarden aanpassen. Daar zit het werkelijke probleem.' Het makkelijkst zou zijn als EZ gewoon hetzelfde systeem voor de Rijksbijdrage gaat hanteren als OCW, denkt de universiteit.

Ook oud-landbouwminister

Cees Veerman, tevens architect van Wageningen UR, vindt de overgang naar het onderwijsministerie onverstandig. 'Op het ministerie van EZ is de inhoudelijke aansturing vanuit landbouw en natuur de afgelopen jaren achteruit gegaan. Dan is een overheveling naar het ministerie van OCW onverstandig, want dan hol je het landbouwdeel nog verder uit.' Hij doet een beroep op premier Rutte om de overgang tegen te houden.

Het kabinet moet nu aangeven wat ze met de motie gaat doen. Wellicht gebeurt dat begin december, bij de bespreking van de landbouwbegroting voor 2016 in de Tweede Kamer. **AS/HOP**

Lees ook het achtergrondverhaal op blz.12

KLIMAATMARS PARIJS AFGELAST

- **Domper voor 87 Wageningse studenten**
- **VN-conferentie gaat wel door**

Een grote groep Wageningse studenten stond klaar om komend weekend, aan de vooravond van de 21ste VN-klimaatconferentie in Parijs, mee te lopen in een grote klimaatmars. Frankrijk heeft na de aanslagen van 13 november echter alle demonstraties afgelast.

De bus van Wageningen naar Parijs was al geregeld en alle 87 plaatsen waren volgeboekt. Er was zelfs een wachtlijst van 30 studenten die ook mee wilden met 'WU'R going to Paris', een initiatief van Femke Lootens, student Environmental Sciences. Dat het nu allemaal niet doorgaat is een domper, maar wel begrijpelijk, zegt Lootens. 'We zijn met de groep bij elkaar gekomen en hebben besloten dat we op zaterdag 28 november sprekers gaan regelen in Wageningen en dat we op zondag 29 november meelopen in de klimaatparade in Amsterdam.'

De officiële klimaatconferentie in Parijs, COP21, gaat wel gewoon door. Enkele tientallen Wageningse wetenschappers en studenten gaan daarheen. Lees op blz. 14 wat ze in Parijs gaan doen. **KG**

Hij was Teacher of the Year in 2010, werd meerdere malen genomineerd voor de prijs en hoort al jaren bij de beste docenten van Wageningen UR. En nu gaat hij na 40 jaar met pensioen: docent Plantencelbiologie André van Lammeren. Het was voor studenten reden om hun geliefde leermeester in het zonnetje te zetten. In Annie's Kroeg, bij van Asserpark, hielden ze een bedankborrel.

De studenten gaan hun favoriete docent 'heel

erg missen', aldus Lisa Nieuwboer van studievereniging B.V.W. Biologica, die het feestje organiseerde. 'Hij is een fantastische docent, over alles vertelt hij met hetzelfde enthousiasme. Hij praat over plantjes alsof het zijn kinderen zijn.'

Van Lammeren blijft voorlopig bij de universiteit betrokken in lopende onderzoeken en cursussen. Gelukkig maar, aldus een van de studenten. 'Elke keer als ik hem zie zegt hij hallo en krijg ik een lach.' **TvdS**

VISSER NIEUWE DEAN VAN UNIVERSITEIT

- Opvolger Johan van Arendonk
- Nieuwe naam: Dean of Research

Richard Visser, hoogleraar Plantenveredeling, wordt de nieuwe Dean of Research van de universiteit. Hij volgt per 1 januari Johan van Arendonk op.

Als Dean of Research moet Visser het promovendibeeld van de universiteit uitvoeren en zorgdragen voor de kwaliteit van het promotieonderzoek bij de zes onderzoekscholen van de universiteit.

Met de benoeming van Visser verandert ook de benaming van zijn functie. Heette Van Arendonk nog Dean of Sciences, Visser is voortaan Dean of Research. De decaan bekleedt een deeltijdfunctie en blijft daarnaast de groep Plant Breding leiden die bestaat uit plantenveredelingsonderzoekers van de universiteit en DLO. Visser (1957) heeft meer dan 400 wetenschappelijke publicaties op zijn naam staan.

De huidige Dean, hoogleraar Johan van Arendonk, vertrekt begin volgend jaar naar het fokkerijbedrijf Hendrix Genetics. **AS**

van zijn functie. Heette Van Arendonk nog Dean of Sciences, Visser is voortaan Dean of Research. De decaan bekleedt een deeltijdfunctie en blijft daarnaast de groep Plant Breding leiden die bestaat uit plantenveredelingsonderzoekers van de universiteit en DLO. Visser (1957) heeft meer dan 400 wetenschappelijke publicaties op zijn naam staan.

De huidige Dean, hoogleraar Johan van Arendonk, vertrekt begin volgend jaar naar het fokkerijbedrijf Hendrix Genetics. **AS**

©COLUMN|KEES

Grondwet

Mijn mobieltje licht op. 'Met Rob', klinkt het.

'Ik ben een gewone melkveehouder met 70 koeien, maar ik ben de ratrace zat. Nou heb ik het boek *Herstellende Landbouw*, Agro-ecologie voor boeren burgers en buitenlui van Mark Shepard gelezen. Geweldig! Ik heb eerst maar eens een nieuwe grondwet geschreven voor mijn bedrijf. Want het begint met de grond. En met een gesloten, regionale mineralenkringloop. NPK betekent bij mij niet "Stikstof, Fosfaat en Kalium" maar "Natuurlijk Producerende Koeien". De stad ligt tegen me aan, dus afzet is geen probleem. Ik denk ook aan een gesloten regionale economische kringloop. En...'

Ik kan zijn enthousiaste woordenvloed slechts met moeite onderbreken. 'Fantastisch dat je met een nieuwe Grondwet begint, stuur die ook even naar Den Haag en naar onze raad van bestuur!' Hij gaat onvermoeibaar verder: 'Een collega van je vertelde me dat jij met permacultuur bezig bent, kan ik daaraan meedoen?'

Rob is niet de eerste boer die op zoek is naar een radicaal andere vorm van landbouw en een andere relatie met de samenleving. Mark Shepards boek is daar een sterke katalysator in. De schrijver spreekt aanstaande zaterdag op het congres *Van Akker naar Bos* in Velp. In januari volgt de tiende *Biobeurs* en nog geen maand later de tweede *Voedsel Anders*-conferentie. De *Biobeurs* trekt 5000 boeren en *Voedsel Anders* was vorig jaar een daverend succes met 800 deelnemers. Allemaal boeren en burgers die meedenken over de nieuwe 'Grondwet van Rob'. Helaas nog te weinig wetenschappers!

'Ik zet je op de lijst Rob, je kan meedoen!' **R**

kort

>> VROUWEN 1

Minste hoogleraren

Wageningen University heeft van alle Nederlandse universiteiten het laagste aandeel vrouwelijke hoogleraren. Sinds de vorige Monitor vrouwelijke hoogleraren uit 2012 is hun aandeel licht gedaald, van 8,8 naar 7,6 procent. Ondertussen steeg het landelijke aandeel van 14,8 procent naar 17,1 procent. De publicatie van de vorige monitor zorgde in Wageningen voor ophef. Inmiddels is er een mentorprogramma voor vrouwelijk talent en heeft een groot deel van de wetenschappelijke top een diversiteitsworkshop gevolgd. Ongelijke vertegenwoordiging bestaat met name op het niveau van hoogleraren. De doorstroom van universitaire docent naar universitair hoofddocent is sinds 2012 verbeterd. Ook heeft de Wageningse raad van bestuur tegenwoordig een vrouwelijk lid. De raad van toezicht bestaat daarentegen weer helemaal uit mannen. **HOP, RR**

>> VROUWEN 2

Meer promovendi

Vorig jaar promoveerden er bijna net zo veel vrouwen (47 procent) als mannen aan de Nederlandse universiteiten, blijkt uit nieuwe cijfers van het Centraal Bureau van de Statistiek. In Wageningen hebben de vrouwelijke promovendi de mannen zelfs ingehaald. De universiteit leverde vorig jaar 287 gepromoveerden af, onder wie 154 vrouwen (bijna 54 procent). In 2013 was 43 procent van de gepromoveerden vrouw (118 van de 273), in 2012 55 procent. 2010 was het eerste jaar dat er meer vrouwen dan mannen in Wageningen promoveerden (51 procent). **HOP, KG**

>> BONEN

Jaar van peulvruchten

De Verenigde Naties hebben 2016 tot het jaar van peulvruchten verklaard. Producten als kidneybonen, kikkererwten en sojabonen zouden, behalve voedzaam en goedkoop, een milieuvriendelijke bron van eiwitten zijn. Die voordelen worden echter niet altijd erkend, zegt José Graziano da Silva, secretaris-generaal van wereldlandbouworganisatie FAO. Hij vindt dat de boon meer aandacht verdient. En dat geldt niet slechts in gebieden met voedselonzeerheid. Ook in Nederland is het belang van het eten van bonen geagendeerd. In de nieuwe Richtlijnen goede voeding, die op 4 november werden gepresenteerd door de Gezondheidsraad, staat voor het eerst het advies elke week peulvruchten te eten. **RR R RR**

Kees van Veluw (57) is docent Permacultuur en netwerker biologische landbouw. Zijn visie haalt hij uit zijn werk met zowel Afrikaanse als Nederlandse boeren, zijn vrouw, drie zonen, hond en kippen.

INSECTENONDERZOEKER KRIJGT ERC-BEURS

• **1,5 miljoen voor studie naar verdediging planten**

Insectenonderzoeker Erik Poelman krijgt een beurs van 1,5 miljoen euro van de European Research Council (ERC). Hij gaat onderzoeken hoe planten zich verweren tegen een combinatie van vijanden.

Wetenschappers bekijken al langer hoe plantensoorten zich verwe-

ren tegen vraat van individuele soorten luizen en rupsen. Zo geven planten soms stoffen af die de vijanden van hun eigen belagers lokken. In de natuur hebben plantensoorten echter te maken met veel meer dan één herbivoor. Het is onduidelijk hoe planten daarmee omgaan. Poelman wil daarom gaan bekijken of vraatdieren in willekeurige volgorde opduiken of dat dit jaarlijks in dezelfde volgorde gebeurt. In het laatste geval verwacht hij dat planten 'voorgepro-

grammeerde' verdedigingsmechanismen hebben, terwijl de eerste situatie meer flexibiliteit vergt. Bovendien is Poelman benieuwd in hoeverre planten zelf beïnvloeden welke vijanden ze aantrekken. In eerder onderzoek vond hij hier aanwijzingen voor.

Poelman is blij dat hij de komende jaren onderzoek in het laboratorium en veld combineert. Ook werkt hij graag aan echte fundamentele, nieuwsgierigheidsgedreven vragen.

'In Nederland zie je dat er steeds meer nadruk is op toepassing', zegt Poelman. 'Bij de ERC-aanvraag wordt niet gevraagd naar toepassing op de korte of lange termijn. Het is goed dat dat nog steeds kan.'

In 2010 kreeg Erik Poelman al een Veni-beurs. Verder zit hij bij het in 2012 opgerichte Wageningse Jonge Academie voor getalenteerde jonge onderzoekers. **RR**

VEEL BEKENDE GEZICHTEN OP TEACHER-LONGLIST

• **Zes oud-winnaars en vier oud-genomineerden**
• **Savelkoul en Peek ontbreken**

Ondanks het pleidooi van de juryvoorzitter om eens niet te stemmen op de *usual suspects*, staan er voornamelijk oude bekenden op de longlist van de Teacher of the Year Awards 2016. Twee grote na-

men prijken echter niet op de lijst.

Juryvoorzitter Jaco Slingerland riep studenten aan de vooravond van de stemronde van de jaarlijkse verkiezingen op om te stemmen voor de 'groeidiamanten' onder de docenten: de mannen en vrouwen die supergoed lesgeven, maar de longlist telkens net niet halen. Studenten lijken echter geen gehoor te hebben gegeven aan de oproep. Op de longlist staan zes oud-win-

naars en vier oud-genomineerden.

Maar er zijn ook twee opvallende afwezigen op de longlist: oud-winnaars Gert Peek van Bodemkunde en Huub Savelkoul van Immunologie en celbiologie. Verrassend, want Peek en Savelkoul zijn echte toppers: Peek won als enige docent twee keer (in 2011 en in 2000 – toen heette de prijs nog de Leermestersprijs) en Savelkoul is zo vaak genomineerd dat hij in

2010 een speciale prijs kreeg, de Leermester *hors classe*.

De volledige longlist van 2016: Noelle Aarts, Curtis Barrett, Frits Claassen, Roel Dijkema, Martijn Duineveld, Maria Forlenza, André van Lammeren, Arie Nieuwenhuizen, Bert van 't Ooster, Jan den Ouden, Stefano Pascucci, Ute Sass-Klaassen, Gosse Schraa, Arie Terlouw, Paul Torfs, Kees van Veluw.

LvdN

AKKOORD OVER CAO VOOR DLO

• **Na ruim twee jaar onderhandelen**
• **Salarisverhoging van 2 maal 1,5 procent**

Wageningen UR en de vakbonden hebben na ruim twee jaar onderhandelen een akkoord gesloten over een nieuwe cao voor DLO-medewerkers. De salarissen gaan 2 keer met 1,5 procent omhoog, de eerste keer op 1 januari 2016. Ook krijgen medewerkers komende december een eenmalige uitkering van 1,5 procent van hun jaarsalaris. Verder staan er afspraken in over het beëindigen van 'stille' mini-reorganisaties en het verhogen van de AOW-leeftijd.

Het akkoord bevat wel een onzekere factor. De tweede helft – een loonsverhoging in oktober 2016 – wordt alleen uitgevoerd als Wageningen UR en de vakbonden het voor 1 juli eens zijn over hoe de WW-regeling kan worden 'gerepareerd'. Door een wets-

wijziging loopt de maximale duur van de WW-uitkering komende jaren terug van 3 naar 2 jaar. De vakbonden willen vasthouden aan de langere duur. De partijen bekijken in een 'studie' hoe dit in de praktijk kan worden gebracht.

Kort na het sluiten van het Wageningse akkoord werd bekend dat werkgevers en vakbonden het ook landelijk eens zijn geworden over reparatie van de WW. Deze landelijke afspraken verschillen van het Wageningse akkoord. Toch zullen deze Haagse afspraken nu geen impact hebben op het cao-akkoord, zegt Simon Vink, woordvoerder van de raad van bestuur. Er wordt niet gemorrelt aan een akkoord waarvan 'de inkt net droog is'. Hij acht het wel mogelijk dat de Haagse afspraken de geplande 'studie' zullen beïnvloeden.

De vakbonden leggen het akkoord nog voor aan hun achterban. Uiterlijk 30 november wordt duidelijk of het wordt geaccepteerd. **RR**

NOG GEEN ALPE D'HUZES-TEAM

Voor het eerst in jaren is het niet gelukt een WUR-team bijeen te brengen dat meedoet aan de Alpe d'HuZes. 'Deelname kost veel tijd', verklaart Herman Vermeer, die vorig jaar meedeed aan dit fiets-evenement om geld op te halen voor kankeronderzoek. 'Je moet trainen, maar met name het zoeken naar fondsen kost tijd.' Op zaterdag 21 november is in Forum al wel het startschot gegeven voor het Big Challenge-team (foto). In dit team van veehouderijbedrijven fietste Wageningen UR de laatste jaren mee. 'Als we binnen een paar weken een team bij elkaar krijgen, kunnen we alsnog meedoen', zegt Vermeer. **KG**

FOTO: AART/JAN VAN DE GLIND

REKENKAMER ONDERZOEKT VASTGOEDBELEID

- Zes universiteiten onder de loep, waaronder Wageningen

De Algemene Rekenkamer houdt komend jaar het vastgoedbeleid van Wageningen Universiteit en vijf andere universiteiten tegen het licht. Het is onderdeel van een langlopend onderzoek naar hoe de publieke sector omgaat met zijn gebouwen.

De rekenmeesters bekijken ook de universiteiten van Utrecht, Twente, Maastricht, Leiden en Tilburg. Volgens een woordvoerder van de Algemene Rekenkamer zijn de zes instellingen niet geselecteerd omdat hun vastgoedbeleid bijzonder risicovol is. 'Eén criterium was dat er geen dubbel onderzoek moet worden gedaan.' Het lopende interne onderzoek naar het bekritiseerde vastgoedbeleid van de Universiteit van Amsterdam was bijvoorbeeld reden om die instelling over te slaan. Het onderzoek is net begonnen en moet binnen een jaar zijn afgerond. **RR HOP**

VOORLOPIG GEEN NIEUWE GENDERMINOR

- Plan nieuwe minor 'ongelijkheid' afgewezen
- Bock gaat actieplan gender schrijven

Aan Wageningen University wordt volgend jaar geen genderminor gegeven. Het programma, dat dit voorjaar werd geschrapt, krijgt vooralsnog geen opvolger.

Dat is een teleurstelling, zegt Bettina Bock, universitair hoofddocent bij Rurale sociologie. Zij diende tijdens de zogeheten *minor call* – waarin docenten nieuwe programma's voorstellen – een idee in getiteld (In)equality and Sustainability. De beoogde minor is breder dan de voorganger en zou aandacht hebben voor verschillende oorzaken van ongelijkheid, zoals gender. Onderwijsinstituut OWI koos afgelopen week echter 3 van de andere 26 voorstellen. Bock: 'We hebben pech gehad.'

Volgens de sociologe betekent dit niet het einde van het Wageningse genderonderwijs. Al eerder kreeg ze van rector Arthur Mol het verzoek een actieplan te schrijven. Dit moet duidelijk maken op welke manier 'gender- en

diversiteitsvraagstukken' terug moeten komen in het Wageningse onderwijs en onderzoek. Bock zal hier de komende tijd haar energie insteken. Ondertussen heeft het OWI haar uitgenodigd in januari alternatieven te verkennen. Het onderwijsinstituut vindt gender nog steeds een belangrijk onderwerp, benadrukt Tiny van Boekel, OWI-directeur, dat in het onderwijs en onderzoek aandacht verdient.

De bestaande genderminor werd dit voorjaar geschrapt bij gebrek aan belangstelling. Ieder jaar schreven zich slechts 1 à 2 studenten in, zegt Ellen de Jong, minorcoördinator bij het OWI. Hiermee verdwijnen ook twee vakken uit het curriculum, waardoor er nog twee gendervakken resterend. Het gaat om Gender and Consumer Culture en Gender and Natural Resources. **RR**

Lees het laatste nieuws dagelijks op resource-online.nl

'HET VIESTE JONGETJE VAN DE KLAS'

De brief is ondertekend door 64 hoogleraren. Waarom bellen de media jou?

'Initiatiefnemer van de brief was Jan Rotmans. Omdat hij bij de klimaatmars van Urgenda was, kwam ik in beeld bij de media. Ik heb die rol een paar jaar niet gespeeld vanwege de hetze tegen klimaatwetenschappers, maar het kan weer.'

Het voorstel is om te switchen naar gascentrales. Is dat nu de weg voorwaarts?

'Bij verbranding van kolen komt anderhalf tot twee keer zo veel CO₂ vrij als bij gas. Bovendien is er de uitstoot van fijnstof en zware metalen. In de VS en Duitsland zijn al honderden kolencentrales gesloten. En wat doen we in Nederland? Wij bouwen nieuwe centrales. Daarmee zijn we echt het vieste jongetje van de klas.'

Alle elf kolencentrales sluiten, waarvan drie nieuwe, is toch kapitaalvernietiging?

'Nu staan er nieuwe gascentrales stil omdat energie opwekken met kolen net iets goedkoper is. Bovendien geeft Nederland jaarlijks tot 500 miljoen euro subsidie aan kolencentrales voor de bijstook van houtsnippers. Dat geld kunnen we straks gebruiken om de energiebedrijven deels schadeloos te stellen.' **KG**

Wie? Klimaatexpert Pier Vellinga

Wat? Hij is één van de hoogleraren die oproept om alle kolencentrales te sluiten

Waar? Eerst in Trouw, vervolgens in vele media

Science Cafe Wageningen

www.sciencecafewageningen.nl

Thursday, November 26th
19:45 - live music
20:15 - Science
Café Loburg
FREE ENTRANCE

Dr. Lammert Kooistra (WUR)

Prof. Steven de Jong (Utrecht University)

Drones in science

Partners:

Sponsored by:

Food Valley NL
Your guidance & support partner

WAGENINGEN UR
For quality of life

KLV | NEDERLANDSE
KOLLEGE VAN WETENSCAPEN

LCBURG
café | bar | live

RESOURCE
Your education & employers' voice in Wageningen UR

BRUINVIS VOLGT SPIERING NAAR WESTERSCHELDE

- Prooivissen terug in zeearmen en rivieren
- Rivieren nog niet erg bruinvisvriendelijk

In de Westerschelde zwemmen voor het eerst in decennia weer bruinvissen. De dieren jagen op de eveneens teruggekeerde trekvis spiering. Het is een succesverhaal van het Nederlands milieubeleid, zegt Mardik Leopold, onderzoeker van Imares Wageningen UR, die vandaag promoveert op onderzoek naar het eetgedrag van bruinvissen.

Leopolds resultaten bevatten sterke aanwijzingen dat de bruinvis de spiering is gevolgd naar de Westerschelde. Zo blijkt het dieet van bruinvissen in de Westerschelde voor bijna de helft te bestaan uit spiering. Een veel groter aandeel dan op zee, waar spiering slechts 3 procent van de voedselinname vormt, en wijting en haring belangrijker zijn. Leopold liet dit zien

door de maaginhoud van 212 bruinvissen die aanspoelden op de Noordzeekust te vergelijken met 23 aangespoelde exemplaren uit de Westerschelde en 2 bruinvissen uit de Schelde.

Vette vissoorten als spiering en haring zijn heel belangrijk in het bruinvisdieet. Aangezien de soort kleiner is dan andere walvisachtigen, heeft deze een relatief groot huidoppervlak en navenant warmteverlies. Bruinvissen eten daarom elke dag tot 10 procent van hun lichaamsgewicht om te overleven. Voor een volwassen dier is dit slechts vol te houden als het genoeg vette – en dus energierijke – vissen eet. De bruinvis vult zijn menu aan met kleine, magere vissen als grondels, maar het is onmogelijk om daarmee structureel genoeg energie binnen te krijgen.

Nederlandse rivieren, maar ook zeearmen als de Westerschelde, waren lange tijd te vervuild voor vissen. 'In de jaren zestig en zeventig waren deze zo dood als een pier', zegt Leopold. 'Gifbelten waar

FOTO: ANDREW A REDING

bijna geen leven meer in zat'. Door betere bescherming is het water nu schoner en keren trekvis en haring terug. Leopold vindt het daarom 'heel positief' dat bruinvissen – en ook zeehonden – weer in rivieren als de Schelde, Eems en soms zelfs Rijn en Maas worden gezien.

Toch lijken de rivieren minder gastvrij voor bruinvissen dan de Noordzee. In 2013 werden zo'n 25

dieren gezien in de Schelde, maar het merendeel ging snel dood. De twee dieren die Leopold onderzocht, bleken beide een lege maag te hebben. Mogelijk slagen ze er niet in voldoende vis te vangen in zoet water. Het is echter nog te vroeg voor harde conclusies, zegt Leopold. Ook obstakels als sluizen, scheepsschroeven en -lawaaï kunnen de oorzaak zijn. **RR**

BANANENZIEKTE BLIJFT ZICH UITBREIDEN

- Preventie niet overal even goed toegepast
- Oplossing onmogelijk zonder resistente banaan

Bestaande quarantainemaatregelen houden verdere verspreiding van de Panamaziekte niet tegen. Bananenplanten sterven overal ter wereld aan dezelfde, zich uitbreidende schimmelvariant. Dit stelt

een groep onderzoekers onder leiding van Gert Kema, onderzoeker bij Bio-interacties en plantgezondheid, in het wetenschappelijke tijdschrift *PLoS Pathogens*.

Kema's team bekeek het erfelijk materiaal van *Fusarium*-schimmels uit onder meer Jordanië, Pakistan en de Filipijnen. Slechts een zeer klein deel van de genetische 'letters' bleek tussen monsters te verschillen. En dat terwijl in Indonesië, waar *Fusarium* van oorsprong voorkomt, een enorme diversiteit bestaat.

'Alles wat tot nog toe aan voorlichting en quarantaine gebeurt, heeft gefaald', zegt Kema. Zelf merkt hij dat van plek tot plek verschilt hoe serieus de voorzorgsmaatregelen zijn. Waar op sommige plantages alle auto's en mensen worden ontsmet, gebeurt elders helemaal niets. 'Een garantie voor

verdere verspreiding.' Uiteindelijk moet er een resistente bananenplant komen én teelt met meerdere variëteiten.

Infecties met Panamaziekte zijn desastreus voor commerciële bananenplantages. Aangezien overal hetzelfde niet-resistente ras Cavendish wordt gebruikt, sterven de planten massaal. Bovendien blijft de grond lange tijd ongeschikt voor bananenteelt omdat de *Fusarium*-schimmel 'slappend' in de bodem overleeft.

Fusarium oxysporum heeft zich inmiddels verspreid over het Midden-Oosten, Zuidoost-Azië, Oost-Afrika en Australië. De bananenplantages van Zuid-Amerika bleven tot dusver buiten schot. Besmetting lijkt echter een kwestie van tijd en landen met een grote bananenindustrie bereiden zich voor op infecties. **RR**

FOTO: MARICAR SALACINAS

Luchtfoto's van een bananenplantage waarvan grote delen zijn verwoest door de Panamaziekte.

ALG GROEIT GOED OP PLAS EN POEP VAN NIOO

- *Chlorella sorokiniana* reinigt geconcentreerd wc-water
- Resultaat: schoon water én meststof

Het is technisch mogelijk om het wc-water van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO) te reinigen met algen. De algen produceren schoon afvalwater en kunnen zelf als meststof worden gebruikt, blijkt uit onderzoek van het NIOO en de onderzoeksgroepen Milieutechnologie en Bioprocetechnologie.

De onderzoekers gingen aan de slag met geconcentreerde wc-water, dat veel stikstof en fosfor bevat. Deze afvalstroom wordt apart opgevangen in het NIOO-gebouw en gaat een vergister in, waar biogas wordt geproduceerd. Op het zo voorbewerkte afvalwater – het effluent – kun je algen kweken. ‘We hebben proof of principle dat je algen op geconcentreerd wc-water kunt kweken’, zegt Packo Lamers van Bioprocetechnologie, die samenwerkte met Tania Fernandes van het NIOO. Ze publiceerden hun onderzoek in het tijdschrift *Environmental Science & Technology*.

De onderzoekers werkten met de groene alg *Chlorella sorokiniana*, die volgens

Lamers ‘snel groeit op vrijwel van alles’. Eerder was al aangetoond dat hij op urine groeit. Lastig puntje was wel dat het wc-water relatief veel stikstof ten opzichte van fosfor bevat. ‘Op een gegeven moment heeft de alg alle fosfor uit het afvalwater gehaald maar zit er nog stikstof in. De alg neemt dat restant aan stikstof wel op, maar te langzaam. Dat moet nog beter.’ Punt van zorg was ook dat de ammoniumconcentratie van het afvalwater na de behandeling in de biovergister erg hoog was. Maar het ammonium bleek niet toxisch voor de alg.

Omdat het afvalwater heel geconcentreerd is, heb je veel algen nodig voor de reiniging, zegt Lamers. ‘Voor 1 gram stikstof in het afvalwater heb je 10 gram algen per liter water nodig.’ Normaal afvalwater, waarin bijvoorbeeld ook douche- en wasmachinewater zit, is te verdund om algen op te laten groeien, stelt Lamers. ‘Dat zijn megastromen water, dan heb je veel grotere en dus duurere kweeksystemen nodig voor de reiniging met algen. Ook wordt het oogsten van de algen minder efficiënt.’

De geoogste biomassa van algen met stikstof en fosfor is behalve als mest mogelijk ook te gebruiken als grondstof voor bioplastics en biobrandstof, zegt Lamers.

ⓑ AS

De presentatie van het reinigingssysteem in de Poep = Goud-stand, waarmee het NIOO festivals afreist.

VISIE <<

‘Afschieten is enige optie’

De provincie Noord-Holland wil een vergunning afgeven om in en om de Amsterdamse Waterleidingduinen ruim tweeduizend damherten af te schieten. De maatregel stuit op verzet, maar volgens ecooloog Loek Kuiters van Alterra is er geen andere keuze.

Waarom moeten er zoveel dieren dood?

‘Daar zijn drie redenen voor. Beheerder Waternet wil voorkomen dat er massale sterfte optreedt in de winter. Het gebied is vrij toegankelijk, dus iedereen ziet dode dieren liggen. Wij hebben twee jaar terug berekend dat er onder de gegeven voorwaarden ruimte is voor 600 tot 700 dieren. Er zijn er nu ruim 3000 en er komen er jaarlijks meer dan 800 bij. Het grote aantal damherten levert daarnaast problemen op met het beheer van de aangrenzende gebieden, waarin geen plaats is voor zoveel damherten. Het terrein is bovendien onderdeel van Natura-2000 en aangewezen voor het prioritaire habitattypen ‘grijze duinen’. De doelstellingen daarvoor komen in gevaar door al die damherten.’

Waar komen die herten eigenlijk vandaan?

‘Omstreeks 1970 zijn enkele mannelijke damherten ontsnapt uit een hertenkampje in de omgeving. Later zijn daar illegaal nog enkele vrouwelijke dieren losgelaten. Ze hebben in het duingebied een prima leefplek gevonden. Heel lang is het bij een klein clubje gebleven; in de jaren negentig waren er nog 80 tot 90 dieren. Op een gegeven moment is de populatie gaan groeien. We weten niet precies waardoor.’

Is er geen andere optie dan afschot?

‘Voor verplaatsen en anticonceptie is het te laat. De aantallen zijn simpelweg te groot. In deze situatie is er eigenlijk geen keuze meer. De argumenten om in te grijpen zijn wat mij betreft legitiem. Maar ook afschot zal nog een hele klus worden. Je zult waarschijnlijk een deel van het terrein moeten afsluiten. Je moet omzichtig te werk gaan om de beesten zo min mogelijk stress te bezorgen. Het is overigens nog maar de vraag of het op korte termijn tot ingrijpen komt. Er is veel verzet. Diverse partijen hebben aangekondigd bezwaar te gaan maken.’ ⓑ RK

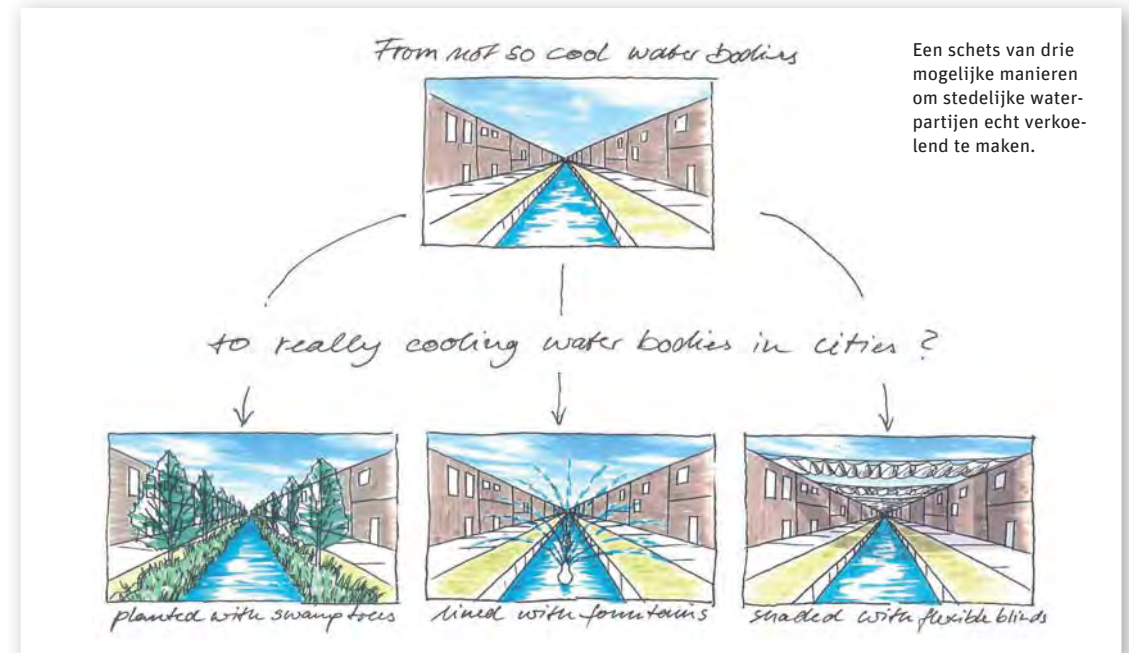

OP ZOEK NAAR ÉCHT VERKOELEND WATER

- STW-project om stad minder warm te maken
- Vier ton voor *research through design*

Water neemt op een warme dag veel zonne-energie op. Het fungeert daardoor overdag als een soort warmtebatterij die wordt opgeladen en die het stedelijke hitte-eilandeffect een beetje dempt. Maar deze batterij loopt na zonsondergang langzaam leeg en versterkt daarmee juist het hitte-eilandeffect in de nacht. Daar is iets tegen te doen, denkt landschapsarchitect Sanda Lenzholzer. Door waterpartijen slim te ontwerpen kan water een echt koelelement zijn in een warme stad. Met haar project Realcool mag ze de komende twee jaar aantonen of en hoe dat precies werkt.

Realcool richt zich op een paar opties die mogelijk werken. Eén manier is extra schaduw te maken zodat het water minder opwarmt. Door schermen boven het water te hangen bijvoorbeeld, of door beplanting op al dan niet drijvende eilanden aan te leggen. Een andere optie is de verdamping te vergroten. Water dat verdampt neemt energie op uit de omgeving en werkt daardoor verkoelend. Daarbij geldt: hoe groter het wateroppervlak, hoe meer verdamping. Lenzholzer: 'Fon-

TEKENING: ZHONGLIN GAO EN SANDA LENZHOLZER

teinen temperen op die manier bijvoorbeeld de luchttemperatuur.' Extra beplanting aan of in het water is een andere manier om voor meer verdamping te zorgen. Bomen verdampen via de huidmondjes veel water.

Nieuw aan het project is ook de manier van onderzoek. Lenzholzer gaat met *research through design* aan de slag, waarbij gaandeweg op basis van wetenschappelijke kennis naar de juiste ruimtelijke oplossing wordt gezocht. Ontwerpers, beheerders van stedelijk gebied en het publiek worden nauw bij dat proces

betrokken. Stadsbewoners mogen via enquêtes zeggen wat ze van de voorgestelde ontwerpen vinden. Visualisatie van de ontwerpen is daarom een belangrijk onderdeel van het project. Modelberekeningen moeten verder aantonen of de oplossingen echt werken. Echt iets bouwen zit er volgens Lenzholzer binnen het twee jaar durende project niet in. Dat is aan de ontwerpers die na afloop met de kant-en-klare prototypes aan de slag kunnen.

Realcool is een project van Wageningen UR en de Hogeschool van

Amsterdam. Met het project is vier ton gemoeid, waarvan twee derde naar Wageningen gaat. Realcool maakt onderdeel uit van negen projecten die STW en NWO hebben gehonoreerd binnen het nieuwe programma *Research through Design* van de topsector Creatieve Industrie. Lenzholzer is blij met dit nieuwe programma. 'Het is de eerste keer dat ontwerpen als een serieus onderdeel van academisch onderzoek wordt erkend. *Research through design* is één van de specialisaties binnen onze leerstoelgroep.' **RK**

ZWEMMEN BRENGT PALING IN PUBERTEIT

- Gesimuleerde migratie in zwemgoot

Door palingen virtueel naar de Sargassozee te laten zwemmen, breng je ze in de puberteit. Maar volledig geslachtsrijp maken lukt op deze manier niet. Dat blijkt uit opmerkelijk Wageningse onderzoek van Imares.

Wilde paling trekt om te paaien naar de Sargassozee. Tijdens die

tocht worden palingen geslachtsrijp. Paling in gevangenschap plant zich zonder hulpmiddelen niet voort. Wetenschappers doen al jaren verwoede pogingen om daar een mouw aan te passen.

Arjan Palstra en collega's lieten enkele tientallen palingen de duizenden kilometer lange reis in een zwemgoot maken. Daarbij werden de omstandigheden onderweg – dag en nacht, zoet en zout water, watertemperatuur – zo goed als mogelijk nagebootst. De alen zwom-

men eerst 689 km (twee weken) in zoet water en vervolgens 3103 km (negen weken) in zout water. De reis vond in volledige duisternis plaats; palingen zwemmen op zee 's nachts op een diepte van minstens 200 meter en overdag van een kilometer.

De virtuele reis doet wat met palingen. In het zoete water neemt het testosteronniveau aanzienlijk toe. De zeereis doet de geslachtsklieren groeien, wat duidt op seksuele rijping. Maar verder dan de puberteit komen ze niet. Voor het

doorgroeien naar volledige geslachtsrijpheid is kennelijk meer nodig. Toch zijn de gevonden effecten nuttig, legt Palstra in *Aquaculture* uit. Onderzoekers brengen palingen aan het voortplanten door ze met hormonen te behandelen. Nu het verboden is om wilde schieralen (palingen die paairijp zijn) hiervoor te gebruiken, moeten kweekalen in de puberteit worden gebracht. Dat lukt bij de langeafstandszwimmers van Palstra. **RK**

Afgelopen weken discussieerden ook onze lezers over de gebeurtenissen in Parijs. Verder keken we naar onze Engelse taalvaardigheid en de man-vrouwverhouding aan de top. Ook een mening? Discussieer online mee of mail naar resource@wur.nl.

REACTIES OP...

RESOURCE-ONLINE.NL

EVEN STIL

Ook op de campus werd na 'Parijs' een minuut stilte gehouden. En net als buiten Wageningen maakten zowel aanslagen als herdenking de tongen los.

Zo vindt **Horizon** de herdenking getuigen van een beperkte blik. 'Als we een minuut stil zijn voor Parijs moeten we dat ook doen voor Beirut, het Russische vliegtuig en de rest van het Midden-Oosten.' Het is een sentiment dat bij meer reageerders leeft. **Joa Maouche** uit zijn verdriet over de 'halfslachtige' herdenking op de campus. Net als veel anderen was hij ontdaan door de aanslag, en wilde hij meedoen aan de minuut stilte. Rond 12 uur was hij in The Spot, waar hij een muur van onbegrip tegenkwam. Medewerkers, gevraagd naar de herdenking, keken hem glazig aan, de muziek liep door en veel studenten leken niet op de hoogte. Ook sommige andere studenten zag hij in verwarring rondkijken 'Waarschijnlijk met dezelfde gedachte als ik had.' Al met al

was het een ontluisterende ervaring. 'De intentie van de universiteit is goed, maar ik had liever geen minuut stilte gehouden dan geconfronteerd te worden met de massale onverschilligheid.'

PROEF OF THE PUDDING

Bert Keurentjes van vertaalbureau In'to languages vertelde online over de vijf grootste Engelse taalblunders die hij ooit tegenkwam binnen Wageningen UR.

Absolute winnaar: 'After the opening we will make agreements regarding our social intercourse (with each other) during the trip.' De lijst zorgt online voor flink wat hilariteit en bezoekers delen hun eigen voorbeelden. Zo kwam **Jeroen** een pareltje tegen op een kantenmenu, waar 'spitskool met gehakstaaf' werd omgedoopt tot 'peak carbon with chopped rod'. Studente **Mandy** zat onlangs in een college dat als titel had 'Pubic regulation or private initiative' En dan de droge blusleiding in Orion die in het Engels 'dry fire leadership' heet. De vele voorbeelden verleiden **Taaldocente** tot de verzuchting: 'OMG. How embarrassing.' Maar de onkunde verzekert haar nog wel even van voldoende werk. Dus veel oefenen op je talenkennis, lieve mensen, because all doing learns men.

MANNENGEBRAL

Gendernieuws kan zich stevast verheugen in een weinig subtiel welkom op internet. Zo ook het bericht dat Wageningen Universiteit relatief de minste vrouwelijke hoogleraren heeft.

'Laagste aandeel vrouwelijke hoogleraren én beste universiteit van Nederland. Zegt genoeg', schrijft **Lange Steve**. Hij oogst bijval van **Moai man** ('+1 voor jou'), **Gozer** ('held') en **BF** ('dit is inderdaad de enige juiste conclusie!'). **EenVrouw** doet er nog een schepje bovenop: 'Waarom telkens dit gezeur over het gelijktrekken... Misschien zijn vrouwen over het algemeen wel minder geïnteresseerd in zo'n functie of gewoon echt minder geschikt. Van de minder goede docenten waarvan ik les heb gehad is toch echt het merendeel vrouw (enkele uitzonderingen daar gelaten!).' Tegen die tijd heeft **Denise** er genoeg van. 'Wat een mannengebral. Vrouwen op het werk zorgen voor passie en emotie.' **RR/LdK**

Groen onderwijs tussen hoop en vrees

Anderhalve week geleden oordeelde de Tweede Kamer in een motie dat het groene onderwijs, waaronder Wageningen Universiteit, onder het ministerie van OCW moet gaan vallen. Wat was de aanleiding voor deze motie, hoe ontstond er opeens een Kamermeerderheid voor en wat zijn de mogelijke gevolgen voor Wageningen UR? Een reconstructie en vooruitblik.

tekst: Albert Sikkema / foto: David van Dam, Hollandse Hoogte

In het najaar van 2014 vraagt de Tweede Kamer, op initiatief van VVD en D66, het kabinet om een onderzoek in te stellen naar de voor- en nadelen van de positie van het groene onderwijs bij het ministerie van EZ. Dat leidt tot de Verkenning Sectoronderwijs, waarvan de resultaten op Prinsjesdag 2015 aan de Kamer wordt aangeboden door onderwijsminister Jet Bussemaker en staatssecretaris Sharon Dijksma van EZ.

‘De verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven wordt steeds belangrijker’, schrijven ze aan de Kamer. ‘Belangrijkste conclusie van het rapport is dat stelselverantwoordelijkheid voor een vakdepartement niet per definitie nodig is om deze verbinding tot stand te brengen.’ Ook citeren de bewindslieden de passage in het rapport dat het ministerie van EZ volgens het groene onderwijs tekortschiet op het gebied van vakinhoudelijke betrokkenheid en sturing. ‘EZ heeft volgens velen niet meer de positie om haar groene stelselverantwoordelijkheid met toegevoegde waarde duurzaam in te vullen.’

Maar de bewindslieden stellen niet voor om het groen onderwijs onder te brengen bij OCW, want ‘het ontbreekt OCW aan oriëntatie en kennis om recht te doen aan belangrijke sectorspecifieke behoeftes’. EZ belooft ‘meer aandacht te geven aan de vakinhoudelijke verantwoordelijkheid voor het groen onderwijs’ en met onderwijs en bedrijfsleven een ‘strategische ontwikkelagenda’ voor de komende tien jaar op te stellen met ‘inhoudelijke onderwijsambities’. Verder gaan beide ministeries dezelfde spelregels hanteren bij het vaststellen

MOTIE GROEN ONDERWIJS

De Tweede Kamerfracties van D66, Christen-Unie, VVD, GroenLinks en de SP namen op 17 november de motie aan dat het groene onderwijs moet worden overgeheveld van het ministerie van Economische Zaken (EZ) naar het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De partijen willen de bekostiging per leerling van het groene en reguliere onderwijs gelijktrekken en dat is volgens hen het gemakkelijkst als ze vanuit één begroting worden gefinancierd. Bovendien stellen de partijen dat de Verkenning Sectoronderwijs heeft uitgewezen dat er geen duidelijke reden meer is om het groene onderwijs anders te behandelen dan de rest van het onderwijs. Ze vinden het wel essentieel dat bij de overheveling naar OCW ‘de verworvenheden van het groene onderwijs (doorlopende leerlijnen en een sterke binding met het bedrijfsleven) behouden blijven en als inspiratie dienen voor het hele onderwijs.’

van de onderwijsbekostiging, beloven ze de Kamer.

De aanbiedingsbrief hinkt duidelijk op twee gedachten. En dat is niet zo gek, want volgens insiders is minister Bussemaker vóór een overgang van het groen onderwijs naar OCW en staatssecretaris Dijksma van EZ tégen.

ONDERWIJSBEGROTING

Eind oktober 2015 bespreekt de Tweede Kamer de onderwijsbegroting 2016 van minister Bussemaker. Bij die bespreking dienen D66 en CU een motie in om het groene onderwijs over te hevelen naar OCW. Die motie wordt niet echt

besproken. De regeringspartijen vragen om de motie aan te houden, om zich te kunnen beraden. Daarom wordt de motie niet in stemming gebracht op 3 november. De verwachting leeft dat de motie weer aan bod komt bij de bespreking van de EZ-begroting in november.

Maar een dag na de behandeling van de onderwijsbegroting neemt staatssecretaris Wilma Mansveld van Infrastructuur en Milieu ontslag na het vernietigende Fyra-rapport. Niet lang daarna neemt EZ-staatssecretaris Dijksma de positie van Mansveld over en wordt een nieuwe EZ-staatssecretaris aangesteld in de persoon van Martijn van Dam. Die kan niet meteen de EZ-begroting met de Kamer bespreken en dus wordt de Kamerbehandeling uitgesteld tot december.

De Haagse discussie over het groene onderwijs staat ondertussen echter niet stil. D66 vindt al jaren dat alle onderwijs bij het ministerie van OCW moet worden ondergebracht, het CDA is altijd tegen. De PvdA en VVD neigen naar het standpunt van D66, maar nu even niet, vindt de PvdA. De VVD wil extra geld voor het groene onderwijs en vindt dat dat geld bij het ministerie van OCW vandaan moet komen, maar dan heb je elk jaar discussie over geld tussen twee ministeries. De Kamerfractie van de VVD, die een sleutelrol speelt om de motie aan een meerderheid te helpen, hakt medio november de knoop door. De meerderheid van de VVD-Kamerleden wil het groene onderwijs overhevelen naar OCW. Daardoor is er opeens een Kamermeerderheid. De motie wordt razendsnel in stemming gebracht, tot verrassing van velen.

VERDEELDE REACTIES

De reacties die de motie vervolgens losmaakt in het groene onderwijs, laten de verdeeldheid in de sector zien. Wageningen Universiteit, de agrarische hogescholen en de agrarische opleidingscentra (aoc's) vinden elkaar in het protest tegen de bezuinigingen op het groen onderwijs door het ministerie van EZ. Die kortingen bedroegen vorig jaar zo'n 15 miljoen euro maar zijn na protest teruggedraaid. Voor 2016 zijn ze opgelopen tot bijna veertig miljoen.

Maar waar de universiteit bij het ministerie van EZ wil blijven, hebben veel aoc's er geen vertrouwen meer in dat dit ministerie hun belangen goed behartigt. Terwijl de universiteit informeel lobbyt tegen uitvoering van de motie, zijn de aoc's juist voorstander van deze motie. Ze gaan ervan uit dat het onderwijsministerie de opgelegde korting van 28 miljoen terugdraait, waardoor ze niet hoeven te bezuinigen. De universiteit wil af van de 2 procent-regeling die de groei van haar budget beknot en leest in de Verkenning Sectoronderwijs dat het ministerie van EZ daartoe bereid is. Ze denkt dus dat EZ haar financiële probleem kan oplossen.

POSITIE WAGENINGEN UR

Bovendien zijn er inhoudelijke redenen om bij dit ministerie te blijven. Voor Wageningen UR, bestaande uit universiteit en DLO, is een landelijke beleidsdirectie en financier beter en efficiënter dan twee. Als universiteit en DLO door verschillende ministeries worden bekostigd, dreigt de veel geroemde integratie tussen universiteit

Wageningen Universiteit wil bij EZ blijven, veel aoc's juist niet

en onderzoeksinstituten en de samenwerking met het ministerie in de 'gouden driehoek' te verminderen, vreest de raad van bestuur.

De hechte samenwerking tussen universiteit en DLO onder één bestuur lijkt een zekerheid, maar is dat allerm minst. Afgelopen jaar rouleerden er ook Haagse voorstellen om alle instituten voor toegepast onderzoek – TNO, DLO, Deltares, ECN en Marin – onder één bestuur te brengen. Als gevolg zou de raad van bestuur niet langer zowel de universiteit als DLO aansturen, maar zouden de DLO'ers met TNO en andere institu-

ten onder een landelijk bestuur gaan vallen. Dit 'Grand Design' heeft het niet geschopt tot officieel voorstel, maar een overplaatsing van de universiteit naar het onderwijsministerie zou dit smeulende plannetje weer kunnen aanwakken. In de reactie op de motie schreven de Wageningse bestuurders dat 'er een wig wordt geslagen in de huidige samenwerking tussen academisch onderwijs en toegepast onderzoek'. Ze vrezen dat er in Den Haag aan de poten van Wageningen UR wordt gezaagd.

MINISTERS

Het kabinet is nu aan zet. Gaat de kersverse staatssecretaris Martijn van Dam van EZ de motie uitvoeren en voorbereidingen treffen om het groene onderwijs over te dragen aan het onderwijsministerie? Dat valt nog te bezien. Zijn voorganger Sharon Dijksma was tegen, premier Rutte was dat vorig jaar ook nog. Wellicht geeft het kabinet komende week uitsluitsel tijdens de bespreking van de landbouwbegroting in de Tweede Kamer, maar wellicht ook vergt dit nader overleg, omdat de ministers het niet eens zijn. In dat geval bungelt het groene onderwijs nog even tussen hoop en vrees. **B**

Wie krijgt of houdt het groene onderwijs, minister Jet Bussemaker van OCW of minister Henk Kamp van EZ?

Naar de klimaattop

In de periferie van de VN-klimaatconferentie, van 30 november tot en met 11 december in Parijs, wemelt het van de bijeenkomsten en side-events. Ook Wageningen UR levert haar bijdrage aan dit marktplein van de klimaatwetenschap. Enkele tientallen wetenschappers en studenten trekken naar Parijs om hun boodschap te verkondigen. Op deze pagina's een kleine greep.

tekst: Roelof Kleis

CO₂-REDUCTIE DOOR BOSBEHEER

Bossen leggen CO₂ vast en zijn daardoor een koolstofput. Hout speelt daarnaast een rol in de bio-energie en bio-economie. Die rol kan nog veel groter worden, zegt buitengewoon hoogleraar Europese bossen **Gert-Jan Nabuurs**. Hij deed een

studie in opdracht van het Europese bosinstituut EFI en geeft daar in Parijs een lezing over. 'In het rapport hebben we doorgerekend dat de Europese lidstaten in 2030 samen door beter bosbeheer 400 miljoen ton CO₂ per jaar extra reductie kunnen halen. De huidige bossen leggen zo'n 10 procent van de totale Europese emissie vast, dat kan oplopen naar 20 procent in 2030 of 2040.'

Nabuurs introduceert de term Climate Smart Forestry, een slimmere manier van bosbeheer, om dat te bereiken. 'Een voorbeeld: in Zuid-Duitsland staat nu veel bos dat gevoelig is voor insecten- en stormschade. Het veroudert en groeit daardoor steeds langzamer. Door een geleidelijke conversie naar gemengder, jonger bos met een grotere groeisnelheid leg je meer koolstof vast. Mits het geoogste hout natuurlijk wordt omgezet in nieuwe producten.'

De EU wil in 2030 40 procent minder CO₂ uitstoten dan in 1990. Door de inzet van slimmer bosbeheer is volgens Nabuurs 50 procent haalbaar. Hij is optimistisch over de top. 'Het nieuwe is dat klimaatdoelen niet meer top-down worden opgelegd. Landen stellen zelf hun doelstellingen vast. Daardoor worden de onderhandelingen makkelijker. En veel landen hebben landgebruik, waaronder bosbouw, in hun doelstellingen betrokken.'

COP21 • CMP11
PARIS 2015
UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE

KOOLSTOF OPSLAAN IN DE BODEM

Het idee is simpel: compenseer de groei van de CO₂-emissie door meer koolstof op te slaan in de bodem. Niet diep weggestopt als CO₂, maar als organische stof in de vruchtbare bovenlaag. Goed voor het milieu, goed voor de bodem en dus goed voor de voedselzekerheid. 4/1000 heet het initiatief van de Franse overheid dat dit beoogt. Bestuursvoorzitter **Louise Fresco** overlegt op de eerste dag van de top met collega's van andere grote onderzoeksinstellingen over het voorstel. 'We gaan een verklaring opstellen die aandacht vraagt voor de mogelijke grote bijdragen van de landbouw aan de oplossing van het klimaatprobleem', licht zij toe.

Maar hoe verhoog je het koolstofgehalte van een bodem? Door meer organische koolstof aan te voeren bijvoorbeeld, legt Peter Kuikman van Alterra uit. En dat kan met eenvoudige agrarisch praktijken. 'Meer productie zorgt voor meer wortels en dus meer organische koolstof. Maar ook minimale grondbewerking, beheer van gewasresten en vruchtwisseling verhogen het koolstofgehalte.' Kuikman heeft juist een Europees project (SmartSOIL) afgerond over dit onderwerp. Hij plaatst echter ook kanttekeningen. Elke bodem is anders en niet overall is de 4/1000 haalbaar. 'Maar de doelstelling is uitstekend. Temeer omdat een deel van de koolstof die je opslaat oorspronkelijk uit de

bodem komt door afbraak van organische stof. Je stopt het dus eigenlijk terug waar het vandaan komt.'

'Verrijking van de bodem met koolstof is een van de belangrijke oplossingen van het klimaatprobleem', denkt Fresco. 'Bij de uitvoering van het klimaatverdrag op nationaal niveau speelt de landbouw een grote rol. Daarom is het goed dat Wageningen erbij is in Parijs.'

HEEFT ADAPTATIE ZIN?

Klimaatverandering is een feit, dus wen er maar aan. Of beter: pas je aan en zorg ervoor dat je als samenleving minder kwetsbaar bent voor de gevolgen. Overheden zijn daar steeds meer mee bezig, blijkt uit onderzoek van bestuurskundige **Robbert Biesbroek**. Samen met Canadese collega's richtte hij de netwerkorganisatie TRAC3 op. 'Wij proberen met nieuwe methodieken adaptatiebeleid systematisch te identificeren en volgen, om zo veranderingen op de lange termijn in kaart te brengen. Onder andere voor onderhandelingen als die in Parijs.'

TRAC3 ontwikkelde onder meer de

adaptatie-initiatieven-index, een manier om de vorderingen van landen op het gebied van adaptatie in een cijfer uit te drukken. 'Wij hebben geïnventariseerd hoeveel adaptatiemaatregelen er tussen 2010-2014 zijn gerapporteerd.' Het artikel daarover verscheen onlangs in Nature Climate Change. Nederland is overigens middenmoter op die index.

Biesbroek is de eerste om te erkennen dat de methode nog niet feilloos is. Dat komt onder meer door de definitie van adaptatie. 'Er bestaan veel interpretaties. Miljoenen worden erin geïnvesteerd, maar het is lastig om die investeringen te verantwoorden en te laten zien welk effect ze hebben.' Daar gaat Parijs wat hem betreft over. 'We willen uiteindelijk uitspraken kunnen doen over de vraag of adaptatiebeleid daadwerkelijk de kwetsbaarheid voor klimaatverandering verkleint.'

SAMEN DUURZAAM INKOPEN

Als winkeliers nou eens gezamenlijk duurzame producten kunnen inkopen, hoe zou de wereld er dan uitzien? **Kim van Sparrentak** (links) en **Isa Miralles** wonnen met dit idee een door het EU-programma Climate-KIC uitgeschreven wedstrijd. In Parijs mogen ze hun businessplan aan zakenlieden en subsidieverstrekkers presenteren. 'Bij een side-event hoor. We gaan ons plan niet bij meneer Poetin pitchen', grapt Van Sparrentak. De twee Wageningse studenten willen, samen met een student uit Wellington, een online platform maken waar mkb'ers duurzame producten kunnen inkopen. 'Als ondernemers uit een stad samen inkopen, dan is er minder transport. En het wordt goedkoper, dus kunnen ze duurzame producten kopen voor de prijs van gangbare producten.'

PARIJS DUURZAAM VOEDEN

In de slipstream van de klimaatop organiseert het Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions (AMS) een workshop voor studenten en *young professionals* in Parijs. 'In het Atelier Neerlandais gaan zo'n dertig internationale

studenten vier dagen lang nieuwe concepten bedenken op het gebied van voedsel in de stedelijke regio', legt **Arjen Spijkerman** van Alterra en AMS uit. Zes studenten en een PhD'er komen uit Wageningen.

Het thema van de workshop is 'Paris Food Futures' en is een eerste oefening binnen het AMS-programma 'Feeding the City'. Na een aantal lezingen over voedsel en excursies in de Parijse regio gaan de deelnemers in groepjes aan de slag. Spijkerman geeft een voorbeeld: 'Voedsel van buiten de stad komt nu 's nachts op één plek samen en wordt vandaar gedistribueerd. Tegelijkertijd is het online inkopen van voedsel in opkomst met allerlei nieuwe logistieke bewegingen in de stad. Bedenk bijvoorbeeld een nieuw concept om spullen van de producent naar de klant te krijgen.' De resultaten worden verwerkt in korte filmpjes en een publicatie. ®

Drie Wageningse studenten gaan bloggen vanuit Parijs.

Lees het vanaf maandag 30 op resource-online.nl

WILD OP JE BORD

Een dode haas en een eend aan een touwtje in de keuken van je studentenhuis. Diana, de jachtcommissie van studievereniging van Bos- en natuurbeheer, organiseerde vorige week 'Van schot tot bord', een workshop villen en schoonmaken. De dieren waren geschoten door Diana-leden of geregeld via kennissen, en belandden aan het eind van de avond in de pan. Matthijs Pasteels, op de foto druk met het schoonmaken van een duif, richtte de commissie samen met studiegenoot Stan Roelofs op. 'We willen dat studenten zelf een mening kunnen vormen over jacht.' LvdN / foto: Remo Wormmeester

**Bekijk de hele fotoserie
op resource-online.nl**

Run op Brusselse pot met goud

De Europese Unie is gul met onderzoeksgeld. Wageningen UR heeft daar veel profijt van, maar de kansen lijken te keren. Doordat steeds meer onderzoekers willen mee-eten uit de Brusselse ruif, daalt de slaagkans snel. En de benodigde cofinanciering vanuit Den Haag levert hoofdbrekens op.

tekst: Albert Sikkema

Het is geweldig hoeveel geld de EU in onderzoek en ontwikkeling steekt', zegt Harry Wichers, senior onderzoeker bij Food & Biobased Research. 'Het huidige onderzoeksprogramma, Horizon 2020, stelt 80 miljard euro beschikbaar in zeven jaar tijd. Dat is 11,5 miljard per jaar, ofwel 8 procent van de totale EU-uitgaven. Nederland komt net aan 2 procent, als je de R&D-investeringen van de overheid en het bedrijfsleven bij elkaar optelt.'

Wichers is bovendien te spreken over de hoogte van de Europese onderzoeksubsidies. Vroeger financierde de EU maar de helft van de onderzoekskosten en moesten de onderzoekinstellingen de andere helft uit eigen zak of nationale potjes halen. Tegenwoordig betaalt de EU 100 procent van de personeelskosten, plus 25 procent voor indirecte kosten. Voor Wageningen UR, dat een hoge overhead heeft, is dat niet kostendekkend. Doorgaans moet er nog 25 procent aan cofinanciering bij, aldus Wichers, maar dat is prima. 'De EU financiert beter dan de meeste van onze nationale onderzoeksfinciers.'

Harry Wichers

'Je bent anderhalf jaar aan het schrijven om één EU-project binnen te halen'

POLPULAIRDER

Door haar ruimhartige financiering wordt de EU echter wel steeds populairder bij Europese onderzoekers. Steeds meer onderzoeksinstituten dienen voorstellen in Brussel in, mede om bezuinigingen van de nationale onderzoeksfinciers op te vangen. 'We zijn ongelooflijk populair', vertelde de Nederlandse topambtenaar Robert-Jan Smits van de DG Research in Brussel eerder dit jaar aan het Europees parlement. Hij had in 2015 al 65 duizend onderzoekvoorstellen ontvangen voor het programma Horizon 2020. 'We worden overspoeld.'

Iedereen kijkt naar Brussel, beaamt Peter Jongebloed, adviseur bij Wageningen International en 'onze man in Brussel'. Door die grote belangstelling gaat de kans om een Europees project in de wacht te slepen in rap tempo omlaag. Volgens Smits was de gemiddelde slaagkans in september gedaald tot 12 à 14 procent. In Wageningen ligt die kans doorgaans hoger dan het gemiddelde (zie kader), maar ook hier daalt het slaagpercentage. Daardoor worden veel excellente onderzoekvoorstellen afgewezen, aldus Smits. Volgens Jongebloed is de situatie nog veel slechter. 'Smits rekent de

voorstellen die in de eerste ronde afvallen – twee derde van de voorstellen – niet eens mee in zijn rekensom. Ik denk dat gemiddeld nog slechts 4 à 5 procent van de onderzoekvoorstellen financiering krijgen.'

Als voorbeeld noemt Jongebloed een recente '*waste call*' van de EU, waarbij kennisinstellingen onderzoekvoorstellen konden indienen voor het opwaarderen van afval. In de eerste fase dienden 183 consortia (met meerdere universiteiten en instituten) een voorstel in. Daarvan gingen 39 consortia door naar de tweede ronde; zij werden uitgenodigd om een volledig projectvoorstel te schrijven. Uiteindelijk zullen twee voorstellen worden gehonoreerd. Jongebloed: 'Dit is verspilling van energie. Het kost zeker drie maanden om zo'n voorstel te schrijven.'

AFVALRACE

Ook Wichers heeft voorbeelden van zo'n afvalrace. 'Twee jaar geleden dienden we met een groot consortium een onderzoeksvorstel in op het gebied van *future proteins*. Er werden in totaal 44 voorstellen ingediend, maar er was maar geld voor één project. Elf voorstellen gingen door naar de tweede ronde. Wij lagen er in de eerste ronde uit, achteraf gezien een geluk, want om kans te maken in de tweede ronde moest je een boekwerk schrijven.' En dit jaar vroeg Wichers twee beurzen aan bij het Marie Curie-programma van de EU. 'Dit is een fellowshipprogramma voor postdocs. De slaagkans is 5 procent, want elke ronde worden er duizend voorstellen ingediend en ze keuren er maar vijftig goed. Dat is maar twee postdocs per jaar per EU-lidstaat.'

Dit zijn wel dramatische voorbeelden, erkent Wichers. Omdat Wageningen goed staat aangeschreven en goede voorstellen indient, zal de slaagkans voor Wageningse projecten in praktijk hoger zijn. 'Maar dan nog; je bent drie maanden bezig met het schrijven van een goed voorstel en je hebt gemiddeld 5 à 6 projectvoorstellen nodig om er eentje binnen te halen. Je bent als organisatie dus anderhalf jaar aan het schrijven om één EU-project binnen te halen. Wat een uren!'

COFINANCIERING

En daar komt nog een ander probleem bij: het organiseren van de circa 25 procent aan cofinanciering. Onderzoekers van de universiteit kunnen die cofinanciering vaak uit het eigen budget halen, maar de DLO-onderzoekers hebben veel minder ruimte om zelf geld in te zetten, omdat ze voornamelijk onderzoeksopdrachten voor derden uitvoeren.

Vroeger, toen de EU nog 50 procent van de kosten vergoedde, kon het ministerie van EZ dat bedrag vaak matchen. Het ministerie investeerde in kennisontwikkeling bij DLO via de Kennisbasis en besteedde beleidsondersteunend onderzoek uit aan DLO. Als de onderzoeksprioriteiten van Nederland en de EU gelijk opliepen, kon de onderzoekmanager deze EZ- en EU-programma's aan elkaar knopen. Maar met de komst

van de topsectoren en het afschaffen van de FES-subsidies (Fonds Economische Structuurversterking) en technologische topinstituten in Nederland is vrijwel alle DLO-geld vastgelegd in opdrachten en hebben DLO'ers grote moeite om cofinanciering bij EU-geld te vinden.

Luc van Hoof, coördinator van het EU-onderzoek van Wageningen Imares, ervaart dit probleem in de praktijk. 'DLO kan niet zelf in onderzoek investeren, maar

Luc van Hoof
'DLO en ministerie van EZ moeten Nederlandse cofinanciering beter regelen'

moet geld vragen aan derden. Zo doet Imares onderzoek voor het Europees visserijbeheer. Als het om dit soort beleidsonderzoek gaat, is het ministerie de aangewezen kandidaat om voor cofinanciering te zorgen. Dat is afgelopen keer weer gelukt, maar wordt steeds lastiger, want het ministerie steekt vrijwel geen Kennisbasis-geld meer in visserijonderzoek.'

In het verleden keek Imares eerst of een projectvoorstel in de EU werd goedgekeurd, om er vervolgens cofinanciering bij te vinden in Den Haag. Maar dat is tegenwoordig te riskant, zegt Van Hoof. De kans dat de Nederlandse overheid niet bijpast, is te groot. Dus tegenwoordig geldt de regel dat voor het indienen van het EU-voorstel de cofinanciering eigenlijk al rond moet zijn. In de praktijk betekent dat nogal wat voor de

Bij dit praktijkgerichte onderzoek wilde de visserijsector wel bijpassen als cofinancier. Helaas werd het projectvoorstel afgewezen door de EU.

De Nederlandse regering ziet inmiddels ook in dat de onderzoeksinstituten en ook de universiteiten hier een probleem hebben. Er is een cofinancieringspotje voor EU-onderzoek ingesteld van 50 miljoen euro. Een goede zaak, zegt Jongebloed, maar dit lost slechts een kwart van het 'cofinancieringsgat' op.

ACHTERSTAND

Naast geldgebrek spelen ook steeds strengere subsidievoorwaarden de onderzoekers parten. Jarenlang haalden Nederlandse universiteiten en instituten met het ene project het andere binnen. Dan hadden ze bijvoorbeeld een dierenwelzijnsproject gefinancierd gekregen van het ministerie van EZ, dat als cofinanciering diende voor een EU-project over dierenwelzijn. Dat soort constructies wordt echter steeds lastiger. Twee projecten aan elkaar plakken voor financiering mag steeds minder vaak. Zo staat de cofinanciering met beleidsondersteunend onderzoek van EZ inmiddels ter discussie.

Door deze problemen wordt Nederland op achterstand gezet bij het binnenhalen van EU-financiering, stelt Jongebloed. DLO moet concurreren met het Franse INRA en Zuid-Europese onderzoeksinstituten die nog vrijwel geheel door hun overheid worden bekostigd en die dus veel makkelijker cofinanciering bij hun ministerie kunnen regelen. En ze moet concurreren met instellingen die worden beloond door hun overheid voor een geslaagde EU-onderzoekaanvraag. Zo krijgen Zweedse universiteiten en instituten extra geld van de Zweedse regering als ze een EU-project binnenhalen dat valt binnen de nationale prioriteiten. En zo betaalt de Ierse overheid extra geld aan Ierse kennisinstellingen als die EU-projecten coördineren. Jongebloed: 'We liepen als Nederland voorop, maar de concurrentie is toegenomen.'

Dat andere EU-lidstaten hun kennisinstituten beter ondersteunen dan Nederland, bleek onlangs ook uit het onderzoeksproject Define (*Designing strategies for Efficient Funding of Higher Education in Europe*). In Nederland komt 60 procent van de universiteitsinkomsten van de overheid, 10 procent komt van collegegeld, 30 procent van publieke en private opdrachtgevers (tweede en derde geldstroom). In de EU krijgen alleen Engelse universiteiten een lager percentage publieke financiering. Het Europees gemiddelde ligt op 80 procent.

Volgens Van Hoof moeten DLO en het ministerie van EZ tot nieuwe afspraken komen om de Nederlandse cofinanciering beter te regelen. Nu lopen pogingen te vaak vast in conflicterende regels. Zo hanteert de Nederlandse overheid een kasstelsel, waardoor de onderzoeksbudgetten per jaar beschikbaar komen. Als gevolg sluit de cofinanciering vanuit Den Haag niet altijd aan bij de meerjarige EU-projecten. Van Hoof: 'Van dit soort problemen worden onderzoekers gek.'

Peter Jongebloed
'We liepen als Nederland voorop, maar de concurrentie is toegenomen'

onderzoekers, legt Van Hoof uit. 'Als deelnemer van een EU-project kun je een miljoen euro binnenhalen. Dan moet je dus eerst de cofinanciering van plusminus dertien regelen. Waarbij het zeer onzeker is of het project wel doorgaat.'

Van Hoof maakte dit mee bij een Europees onderzoeksvorstel naar de gevolgen van het visserijbesluit om geen bijvangsten meer overboord te gooien op zee.

Successen uit het verleden...

De afgelopen 10 jaar was Wageningen UR zeer succesvol bij het binnenhalen van onderzoekfinanciering uit Brussel. Was de Europese Unie in 2006 nog goed voor bijna 26 miljoen euro aan inkomsten, in 2014 was dat 44 miljoen. De slaagkans voor een Wageningen project was bij het vorige Europese kennisprogramma, het Zevende Kaderprogramma, 30 tot 40 procent, twee keer zo hoog als gemiddeld.

2005		23.6 miljoen
2006		25.9 miljoen
2007		30.3 miljoen
2008		33.4 miljoen
2009		35.3 miljoen
2010		35.8 miljoen
2011		38.4 miljoen
2012		44.1 miljoen
2013		46.8 miljoen
2014		44.5 miljoen

WORDT DE CAMPUS ER BETER OP?

De campus stond de laatste weken vol walsen, shovels en werklui. Her en der verschenen nieuwe of bredere fiets- en wandelpaden en voor Forum ligt inmiddels een plein. Wat vinden medewerkers en studenten van de veranderingen?

tekst: Twan van der Slikke en Rob Ramaker / foto: Guy Ackermans

Amber van den Tillaart

Student Environmental sciences

'Ik vind het goed dat ze de paden op de campus verbreed hebben. Het was krap als je liep en er nog fietsers langs moesten. Maar dat ze tussen de paden bij het Forum nu grind hebben gedaan vind ik jammer. Eerst was er gras, wat

ik er leuker uit vond zien. Je kon daar in de zomer lekker zitten en chillen. Met al de nieuwe veranderingen gaat het natuurlijke dat de campus had, met de kronkelende paadjes door het groen, wel een beetje weg. De gebouwen worden echt uit de grond gestampt. Ongelooflijk hoe snel er gebouwd wordt.'

Ruud de Maagd

Onderzoeker bij Plant Research International Wageningen UR

'De ontwikkelingen zien er goed uit. Op de campus bestond zeker behoefte aan meer voet- en fietspaden en ik vind het goed dat pragmatisch is gekozen meer asfalt neer te leggen. Ook

is het verstandig fietsers en voetgangers beter te scheiden. Er waren gevaarlijke punten, zoals de brug over het meertje, waar mensen door elkaar fietsten en liepen. **Nieuwe routes moeten wel duidelijker worden aangegeven. Laatst zag ik zelfs een auto over een fietspad rijden.** Maar misschien komt dat nog. Het is ook mooi dat bij Forum meer gelegenheid komt om buiten te zitten. Al denk ik dat mensen vooral behoefte hebben aan meer bomen en schaduw. Ik zou buiten Radix ook wel meer zitgelegenheid willen. Als je hier binnen werkt, moet je het daglicht echt opzoeken. Maar daar is weinig ruimte voor.'

Lorenza Pasca

Student Management, economics and consumer studies

'De veranderingen zijn zeker nodig. Je merkt dat het aantal studenten snel stijgt. Tijdens de laatste studieweek was de bibliotheek overvol. Er zijn meer faciliteiten nodig. De snelheid

waarmee er gebouwd wordt verbaast mij, ik ben zeer onder de indruk. Toen ik in september 2014 hier arriveerde was de campus veel groener. **Het is jammer dat veel stukken gras verdwijnen. Ook vind ik dat er te veel fietspaden komen. Al dat asfalt is niet nodig.** Voor de nieuwe studenten die arriveren is het een hele andere ervaring. Het is goed dat ze straks gebruik kunnen maken van de nieuwe gebouwen en faciliteiten.'

Judith Westerink

Onderzoeker Natuur en samenleving bij Alterra Wageningen UR

'Het werk zorgt bij mij voor gemengde gevoelens. Ik werk in Gaia en ben op zich blij met de aangelegde voetpaden. Voorheen gingen we via de parkeerplaats naar andere gebouwen, dat

was niet veilig en niet mooi. Maar op de campus zie je nu zoveel asfalt en steen, en zo weinig bloemetjes. Het was al niet veel, een biljartlaken van gras en nu is het helemaal kaal. **Ik denk dat we dingen missen die recht zouden doen aan onze groene uitstraling als Wageningen UR.** We barsten hier van de kennis over bijvoorbeeld ecologie, waterbeheer en landschapsarchitectuur, en ik vind dat we die eigen creativiteit moeten gebruiken. Ons facilitair beheer moet niet losstaan van wie we zijn.'

Jan Spigt

Student Bedrijfs- en consumentenwetenschappen

'Ik denk dat de campus meer één geheel gaat worden. Ik ben erg benieuwd naar de nieuwe Campus Plaza. Ik hoorde dat er een Starbucks en een AH to go in gaan komen. Dat zou de campus wel

afmaken. Het wordt dan echt een klein centrum. Ook met de nieuwe studentenhuysvesting die er komt. Ik denk dat meer studenten dan op de campus te vinden zullen zijn, omdat er van alles is. Dat maakt het wel gezellig.'

Thijmen van Loon

Student International land and water management

'Je merkt dat de huidige gebouwen op hun maximale capaciteit zitten, met het groeiende aantal studenten is verandering dus echt nodig. Tijdens het verbouwen ziet het er wel lelijk uit. De

campus lijkt af en toe op een bouwput, maar ik verwacht wel dat het eindresultaat mooi zal worden. Vaak hoor ik via via wat de functie is van de nieuwe gebouwen. Ik denk dat de berichtgeving hierover veel beter kan. Op deze manier lijkt er niet echt een visie achter te zitten. Ik hoop met de veranderingen dat er wel nog een open ruimte blijft met gras om op te liggen in de zomer. Ook zou het leuk zijn als

ze meer ontmoetingsplekken creëren. **Ik vind de kleinschalige, gezellige sfeer van Wageningen belangrijk. Ik hoop dat met alle nieuwbouw de campus deze sfeer behoudt.** Ze bouwen nu erg veel, en er komen veel studenten bij, dus ik vraag me af of dat zo blijft.

Emma Smits

Student Landschapsarchitectuur en ruimtelijke planning

'Het is goed dat ze de campus aanpassen. De padenstructuren waren niet optimaal en de verbinding van het Forum naar het Orion is niet goed. De brug tussen de gebouwen is redelijk

klein. De campus was ruim opgebouwd met veel loze ruimte, ik vind het goed dat ze daar nu gebruik van maken. Alleen met de manier waarop ben ik het niet eens. Een leuk idee bijvoorbeeld van een markt voor het Forum maar er ligt nu grind, waardoor je er niet meer kan zitten. Ook ben ik niet tevreden over de nieuwe wandel- en fietspaden. De paden zijn te smal, ze lopen niet op de goede plekken, het zijn er te veel, ze zijn onoverzichtelijk en kruispunten zijn gevaarlijk. **Ik vind het raar dat de universiteit het ontwerpen heeft uitbesteed aan een extern bedrijf. In mijn studie krijgen we letterlijk les in hoe de campus te ontwerpen en bijvoorbeeld paden te structureren.** Wij hadden hier graag aan gewerkt en hadden het ook beter gedaan dan hoe het er nu uit komt te zien.'

Studenten uit de spits? Goed plan!

Onderwijsminister Jet Bussemaker wil het graag, want de ov-studentenkaart wordt te duur. En de NS wil het, want de treinen zitten te vol. Universiteiten en hogescholen zijn echter niet van plan om hun studenten uit de spits te halen door hun roosters aan te passen. Toch zitten daar tal van voordelen aan.

tekst: HOP, Petra Vissers / foto: Remo Wormmeester

Elke ochtend en avond wurmen honderden studenten zich in overvolle treinen en bussen die hen van en naar de diverse campussen in Nederland vervoeren. Dat is niet alleen irritant, maar ook ontzettend duur; buiten de spits kunnen de meeste van die bussen en treinen in de remise blijven. Dus vroeg onderwijsminister Jet Bussemaker vorig jaar of onderwijsinstellingen willen meehelpen om zo veel mogelijk studenten uit de spits te krijgen. Dat zou een flinke besparing opleveren op de ov-studentenkaart. De NS herhaalde dit verzoek begin vorige maand nog eens, omdat de vervoerder voor de komende tijd een tekort aan treinen voorziet.

De reacties vanuit het hoger onderwijs waren niet mals. 's Morgens de school dichtgooien, dat gaan we dus niet doen', foeterde collegevoorzitter Ron Bormans van de Hogeschool Rotterdam. Ook universiteitenvereniging VSNU en de Vereniging Hogescholen reageerden afwijzend.

Ondertussen is de 'taskforce Beter Benutten' opgericht, waarin onderwijsinstellingen, ov-bedrijven, overheden, studenten en scholieren samen op zoek gaan naar manieren om effici-

enter gebruik te maken van het openbaar vervoer. Het advies wordt eind december of begin januari verwacht. De vraag is of roosteraanpassingen deel zullen uitmaken van dat advies, want nog steeds mitsen en maren hogescholen en universiteiten over alle moeilijkheden daarvan. Maar wat is nu eigenlijk het probleem? De voordelen op een rij.

MINDER SLAPERIG NAAR COLLEGE

Voor studenten is het een prima idee om na negen uur naar college te gaan. 'Adolescenten zijn 's ochtends niet op hun best, ze kunnen zich slecht concentreren en hebben weinig aandacht voor lessen', zegt universitair hoofddocent Jérôme Gijselaers, die aan de Open Universiteit onderzoek doet naar biologische leefstijlfactoren op onderwijssucces. 'De fronttaalkwab, het voorste deel van de hersenen, is tussen je 18de en 25ste nog volop in ontwikkeling', aldus Gijselaers. Iedereen weet: kleine kinderen rennen voor dag en dauw door het huis, maar zodra de puberteit aanbreekt zijn ze ineens niet meer uit bed te branden. Allemaal biologie: pas vanaf je 25ste normaliseert het slaapritme.

Een aantal biologische processen maakt van

de meeste studenten nachtvlinders. Gijselaers: 'De aanmaak van melatonine, de stof waar je slaperig van wordt, begint bijvoorbeeld later dan bij volwassenen. Verder is er een sociaal-evolutionaire reden: op het moment dat sociale activiteiten belangrijker worden en jongeren zich seksueel ontplooiën, is het handig om 's avonds actief te zijn.'

LEKKER ZITTEN IN DE TREIN

De minister en de vervoersbedrijven hebben nooit beweerd dat alle studenten weg moeten blijven uit de spits. 'Niemand zegt: u mag nooit meer om negen uur een college roosteren', lacht voorzitter Hans de Vroome van de Stuurgroep ov-studentenkaart, een samenwerkingsverband van alle vervoersbedrijven. 'Ik heb voor diverse onderwijsministers uitgezocht of het een goed idee is als de ov-studentenkaart pas na de ochtendspits mag worden gebruikt. Maar ik heb altijd gezegd: daar moet je niet aan beginnen. Je hoeft namelijk maar 10, 20, misschien 30 procent van de spitsreizigers naar de daluren te krijgen en de kans op een zitplaats is ineens veel groter.'

Als het lukt om meer studenten naar de daluren te dirigeren door colleges te verschuiven,

is dat goed nieuws voor degenen die wél om negen uur op bijvoorbeeld hun stageadres of practicum moeten verschijnen.

MEER GELD, BETER ONDERWIJS

Als hogescholen en universiteiten hun hakken in het zand blijven zetten en de roosters niet aanpassen, gaat er 200 miljoen euro aan onderwijsinvesteringen aan hun neus voorbij. 'Dat lijkt me een goede reden om serieus mee te denken', zei onderwijsminister Jet Bussemaker in 2014.

De ov-kaart mag over tien jaar hooguit 750 miljoen euro per jaar kosten, in plaats van bijna een miljard. Een flinke opgave, want straks mogen ook minderjarige mbo-scholieren gratis reizen. Studenten uit de spits krijgen lijkt de enige manier. Want een trajectkaart, een idee dat de PvdA ooit opperde, levert simpelweg te weinig op. Nu al slurpt het traject van en naar de onderwijsinstelling de meeste kilometers op.

GEEN WILDE BOUWPLANNEN MEER

Eigenlijk hebben onderwijsinstellingen dezelfde 'piekproblemen' als vervoersmaatschappijen, zei collegevoorzitter Paul Rüpp van

Avans Hogescholen in 2013 al. Collegezalen staan soms uren leeg, terwijl er op andere momenten te weinig ruimte is.

Daar valt wat aan te doen, blijkt uit een experiment op het Deltion College, een mbo-instelling in Zwolle. Voor een deel van de studenten bestaat een dag nu uit twee halve dagen van vier uur, vertelt adviseur onderwijslogistiek Willem Brinkman. De eerste groep begint om acht uur, de tweede groep om één uur. 'Voordeel is dat we het gebouw veel efficiënter gebruiken. De lokalen die we hebben zijn constant bezet en niemand hoeft naar een plekje te zoeken.'

De nieuwe manier van roosteren is volgens Brinkman niet dé oplossing voor het spitsprobleem. Maar Cees Dijkhuizen, programma-manager mobiliteit van de gemeente Zwolle, is er toch blij mee. 'De trein die om kwart over acht aankomt in Zwolle zit het volst, dus als een deel van de Deltion-studenten een trein eerder pakt, scheelt dat weer.'

WIE MEEWERKT, WORDT VERWEND

In de verwoede pogingen meer reizigers uit de spits te krijgen, wordt er allerlei leuks verzonnen. Zo staat er in Zwolle een gratis ontbijtje klaar voor vroege vogels die voor achten de trein

nemen en sparen Nijmeegse studenten voor muziek of kleding als ze tijdens daluren in de trein stappen. Groningen en Nijmegen experimenteren met e-bikes voor studenten die buiten de stad wonen. **Ⓡ**

MOL: 'HEIKEL PUNT'

Colleges later laten beginnen om studenten uit de spits te halen, is in Wageningen een heikel punt, laat rector magnificus Arthur Mol weten. Later beginnen betekent namelijk ook langer doorgaan, waar de Studentenraad nu al geen voorstander van is. Overigens denkt Mol dat buiten de spits reizen vooral in grote steden voor verlichting in treinen en bussen kan zorgen. 'Veel van onze studenten wonen in of dichtbij Wageningen. Bussen naar de campus zitten wel behoorlijk vol, maar het komt nauwelijks voor dat de bus je laat staan.' Colleges eerder laten beginnen zou in Wageningen ook een optie zijn, om de fietsfiles rondom de campus aan te pakken. Maar of studenten daar blij van worden is de vraag. **Ⓡ LvdN**

BLOEMETJE

Belangrijk nieuws voor mensen die een hamster als huisdier hebben. Vrouwtjes zijn agressiever in de winter dan in de zomer, blijkt uit Amerikaans onderzoek. De oorzaak is melatonine. Hoe korter de dagen, hoe meer melatonine. De hormonale gevolgen daarvan resulteren in agressiever gedrag. Goed om te weten: wij mensen zitten hormonaal niet veel anders in elkaar dan hamsters. Mannen: neem eens een bloemetje mee in deze donkere dagen.

PRIJS

Hoe groter het vrouwtje, hoe kleiner de zaadcel. Blijkt uit onderzoek van de Universiteit van Manchester. Dat komt door strijd. Welke zaadcel wint de hoofdprijs? Klein en veel blijkt gunstiger naarmate het vrouwelijk voortplantingskanaal toeneemt in omvang. Zaadcellen van de fruitvlieg bijvoorbeeld zijn zo'n 35 keer groter dan die van de mens. De vlieg heeft er daarentegen maar enkele honderden van. De doorsnee man komt wel aan de 100 miljoen.

PLEUR (1)

Koffiedrinken is onderdeel van een gezond dieet. Dat beweren onderzoekers van de Harvard School of Public Health. Tot vijf kopjes pleur per dag levert significant mindere kans op sterfte op aan onder meer hart- en vaatziekten, diabetes type 2 en zelfmoord. Drink je meer dan vijf koppen per dag? Geen nood, je wordt er niet gezonder van, maar schadelijk is het ook niet. Opmerkelijk is dat het niet uitmaakt of er cafeïne in je koffie zit of niet.

PLEUR (2)

Zwangere vrouwen kunnen beter geen koffie drinken, adviseert het Voedingscentrum. Niet waar, beweren Amerikaanse onderzoekers in het Journal of Epidemiology. Matig koffie drinken – 1 tot 2 kopjes per dag – tijdens de zwangerschap heeft geen invloed op het gedrag, de ontwikkeling en het IQ van het kind als het 4-7 jaar is. Voor wat er daarna gebeurt: zie Pleur (1).

Pak 'm bij z'n snitch

Vliegt die kerel nou op een pvc-buis? Bijna. Deze speler van de North Sea Nargles probeert tijdens de Nederlands kampioenschappen quidditch de snitch te bemachtigen. Huh? Deze sport is gebaseerd op het gelijknamige spel uit de Harry Potter-boeken. 'Vliegend' op 'bezemstelen' moeten zes spelers

proberen de bal door 'zwevende' ringen te gooien. Elk goal is 10 punten waard. Na 17 minuten wordt de snitch losgelaten, in het boek een gouden balletje met vleugels, in de sport een in het geel geklede speler met een balletje op zijn rug. Als een team dat balletje bemachtigt, levert dat 30 extra

punten op en eindigt het spel. De Wageningen Werewolves werden derde – tevens laatste – tijdens de QuidDutch. Het toernooitje, op 21 november gespeeld op De Bongerd, werd gewonnen door de North Sea Nargles uit Amsterdam. De Dom Tower Dementors uit Utrecht werden tweede. **KG**

Congres en scriptieprijs voor biologiestudenten

Zes biologiestudenten uit heel Nederland, onder wie twee Wageningers, dingen mee naar 'de Darwin'. Deze scriptieprijs wordt uitgereikt tijdens het eerste landelijke congres voor biologiestudenten, op 4 december in Burgers' Zoo in Arnhem.

'Voor biologie bestond nog geen landelijke scriptieprijs en een landelijk congres voor biologiestudenten ontbrak ook', zegt de Wageningse biologiestudent Jeffrey Verhoeff, voorzitter van het Landelijk Overleg Biologiestudenten (LOBS). 'Daarom hebben wij die in het leven geroepen.'

Het LOBS wil met het congres en de prijs een aanzet geven tot meer informatie-uitwisseling tussen biologen van uiteenlopende vakgebieden en verschillende universiteiten. 'Die mist nu een beetje, iedereen is met zijn of haar eigen thesis bezig

in een leerstoelgroep', zegt Verhoeff. 'Veel interessante resultaten worden nu niet gedeeld tussen disciplines. Dat is zonde, want interdisciplinariteit is erg belangrijk voor de bioloog van de toekomst.'

Uit dertig inzendingen voor de scriptieprijs selecteerde een jury de drie beste bachelor- en masterscripties. De uitgekozen studenten, onder wie dus twee Wageningers, mogen hun onderzoek tijdens het congres aan de zes koppige jury presenteren. Enkele andere studenten – die net niet in de top 6 kwamen

– verzorgen posterpresentaties. De winnaars van de bachelor- en masterscriptieprijs krijgen een borstbeeldje van Darwin en een publicatie in vakblad Bionieuws.

Het congres is in dierentuin Burgers' Zoo en als spreker heeft LOBS de bekende primatoloog Jan van Hooff gestrikt. Desondanks zijn de kaarten nog lang niet uitverkocht. 'Er kunnen vijfhonderd mensen in de zaal en foyer. We zijn nu flink aan het promoten', zegt Verhoeff.

Het LOBS is heel blij met de locatie. 'Burgers' Zoo was heel enthousiast over het concept en was daarom snel bereid mee te werken.' Studenten die à 15 euro een kaartje kopen voor het congres, kunnen voorafgaand gratis naar de dierentuin. Ook het diner en een parkeermuntje zijn bij de prijs inbegrepen. Kaartjes zijn nog tot en met vrijdag 27 november te bestellen via biologiestudenten.nl/lcbs. **NJ**

AFLEVERING 61 - MORTIERSTRAAT 14B <<

Tekst
Astrid
Kruitwagen

Wat vooraf ging: Vera heeft al een tijdje een relatie met Robby, die ze tijdens de popronde ontmoette. Opeens krijgt ze echter bericht van een oude bekende

Onverwacht bericht

‘Hé!’ Verbaasd keek Vera naar het bericht op haar telefoon. Ruben? Blijkbaar had ze zijn naam hardop uitgesproken want Bianca, die tegenover haar zat, keek vragend op. ‘Wie is Ruben?’, vroeg ze. ‘Oh, niemand’, antwoordde Vera. Daarmee was Bianca niet tevreden. ‘Waarom word je dan zo rood?’, vroeg ze plagend. ‘Vertel op!’ In verwarring staarde Vera naar de drie woorden op het scherm. Waarom stuurde hij haar na zo lang weer een bericht? ‘Nou?’, drong Bianca aan. ‘Gewoon iemand, maar ik heb al heel lang niets meer van hem gehoord’, zei ze uiteindelijk. ‘Hoe is het?’, typte hij. Een onschuldige vraag. Toch wist ze niet wat ze moest antwoorden. Snel sloot ze het gesprek af. Waarom brachten een paar woorden haar zo van haar stuk? ‘Waarom weet ik niets van Ruben?’, vroeg Bianca, die wel doorhad dat het niet zomaar een studiegenootje was. ‘Ik weet niet...’, stamelde Vera. ‘We hadden een tijd geleden een paar keer afgesproken, maar toen...’ Terwijl ze dat zei voelde ze haar mobiel trillen. Was dat hem weer? Ze moest de verleiding weerstaan niet meteen te kijken. Toch kon ze het niet laten. Ze bekeek de blozende smiley die hij haar stuurde. In gedachte zag ze weer hoe hij haar altijd had aangekeken. ‘Toen wat?’ drong Bianca aan. ‘Ik zag hem in de kroeg, met iemand anders dansen.’ Vera richtte zich weer op haar telefoon en typte: ‘Goed, met jou? Waarom stuur je me nu opeens een berichtje? Is het niets geworden met dat andere meisje?’ Maar uiteindelijk stuurde ze alleen: ‘Gaat goed’.

ILLUSTRATIES: KIM PETERSE

‘Ik mis je’, zei hij. Onthutst keek ze naar haar scherm. Meende hij dat nou? Ze was heel boos en teleurgesteld geweest. Ze had gedacht dat ze meer voor hem betekende. De schaarse berichtjes die hij haar daarna had gestuurd had ze genegeerd. Natuurlijk had ze hem ook gemist, maar dat was toen. Nu had ze Robby. In een helder moment besloot ze eerlijk te zijn, om dit meteen te kunnen afsluiten. ‘Ja, ik heb je ook gemist. Toen. Maar nu heb ik een vriend.’ ‘Ik moest gewoon aan je denken...’ Bianca, die inmiddels naast haar was komen zitten zei: ‘Ik zou hem meteen verwijderen’. ‘Hoezo?’, typte ze, Bianca’s raad negerend. De nieuwsgierigheid was groter dan haar woede. ‘Ik wil je zien’, antwoordde hij. Verbijsterd keek Vera naar het scherm. Hij miste haar. Ze durfde Bianca niet aan te kijken, bang dat ze uit haar blos afleidde dat het wederzijds was.

Resource volgt de belevenissen in de Mortierstraat 14B

Meer studenten kampen met stress

De studentpsychologen van Wageningen UR kregen in 2014 veel meer hulpvragen dan de jaren ervoor. 709 studenten zochten vorig jaar hulp, ten opzichte van 542 in 2013. Dat is een toename van ruim 30 procent. Vooral het aantal studenten dat hulp zocht vanwege studiestress is flink toegenomen: 18,6 procent van de aanmeldingsvragen ging daarover, ten opzichte van 13,4 procent het jaar ervoor.

De toename wordt niet volledig verklaard door de groei van de studentenpopulatie. Het percentage hulpzoekers was de afgelopen jaren redelijk stabiel; 6,8 procent van het to-

taal aantal ingeschreven studenten. In 2014 was dit ineens 7,2 procent. De universiteit moest een extra psycholoog aannemen om de wachtlijst weg te werken.

Een verklaring voor de toename is lastig te geven, zegt studentpsycholoog Ineke Leenders, omdat problemen vaak op meerdere gebieden spelen en elkaar beïnvloeden. ‘Stress in een privésituatie zorgt er vaak ook voor dat het met de studie niet lekker loopt.’ Ook het huidige studieklimaat kan stressverhogend werken, denkt de psycholoog. ‘Ik zie veel perfectionistische studenten die alles goed willen doen. Ze willen

goede cijfers halen, maar ook sociaal niets missen en aan hun cv werken. De verwachtingen zijn torenhoog, maar de tijd is beperkt, want je kunt niet meer ellenlang over je studie doen. Die combinatie zorgt voor een snelkookpan.’

De klachten waarmee studenten zich melden, variëren van lichamelijke klachten zoals hoofdpijn en buikpijn tot slapeloosheid en paniekaanvallen. **LvdN**

>> FEESTEN

De beste feesten volgens Wageningen Uitgaans Promotie. Voor alle feesten, check www.wageningenup.nl.

NIJ-SRI - C.M.G. DRAUPADI: FROZEN PARTY

Donderdag 26 november van 22:00 tot 04:00

De eerste nacht met goede vorst was deze week een feit. Voor Nji-Sri genoeg reden om de winter in te luiden met een Frozen-feest. Dus verkleed je als Olaf de sneeuwpop of Elsa de ijskoningin en kom je warmen op de dansvloer. Speciaal voor de gelegenheid is er Smirnoff Ice te koop voor maar 1,80 euro per glas.

WAGENINGEN - NACHT VAN DE JAZZ

Zaterdag 28 november van 19:00 tot 04:00

Het Wageningse jazzfestival oude stijl hield in 2010 op te bestaan. Hoog tijd dus voor een jazzfestival nieuwe stijl. Jazz in Wageningen haakt aan bij de Nacht van de Jazz die dit jaar voor het eerst landelijk wordt gehouden, en biedt hedendaagse jazz van het allerhoogste niveau.

Met onder meer Hermine Deurloo & Mike Boddé, Shirma Rouse, Tim Langedijk Trio en Sebastiaan van Bavel & Vera Naus. De Wageningse Nacht van de Jazz speelt zich af in Café Loburg, H41, het Heeren-straattheater en de bblthk. Radio 6 zendt live uit, ook vanuit Wageningen.

HET GAT - MINICULTURE: CLUBNACHT

Vrijdag 4 december van 21:00 tot 04:00

Een keer wat anders dan de gangbare studentenfeesten. Op deze avond verzorgt MiniCulture een echte Clubnacht. Ze hebben hiervoor drie artiesten uit Amsterdam uitgenodigd, onder wie False Messiah en Morizio. De avond zal gevuld zijn met techno en housemuziek. Je hoeft deze keer dus niet af te reizen naar Amsterdam of Utrecht, je vindt de Clubnacht gewoon om de hoek in Het Gat. ③

>> HET ECHTE WERK

ONVOORBEREID OP DE ECUADORIAANSE RADIO

Wie? Lotte Jacobs, masterstudent Applied Communication Science

Wat? Stage bij een nationale campagne voor gezond eten en thesis over verantwoord consumeren

Waar? Quito, Ecuador

'Ik loop stage bij de Ecuatoriaanse nationale campagne *¡Qué rico es! Comer sano y de mi tierra* – Hoe heerlijk is het! Gezond eten en van mijn land. Ik moet af en toe op reis om gegevens te verzamelen en het verschilt erg hoe mensen me dan ontvangen. Tijdens mijn eerste reis was de ontvangst ontzettend hartelijk. Ik mocht vijf nachten bij een familie logeren en de moeder bracht me overal naartoe. Op een gegeven moment werd ik uitgenodigd om bij een lokaal radiostation te komen kijken. Ik ging daar nietsvermoedend heen. Bij aankomst kreeg ik opeens het woord en moest ik mijn mening over genetisch gemodificeerde organismen geven op de radio. Ik sprak tegen die tijd wel wat Spaans, maar op de radio en dan onvoorbereid, dat was wel even spannend.

De campagne waarvoor ik werk, moet Ecuadorianen aanzetten tot gezond eten. De grootste doodsoorzaak in Ecuador is diabetes en het aantal mensen met overgewicht groeit. Jaarlijks geven Ecuadorianen 20 biljoen dollar uit aan voedsel. De hoop is dat de campagne zorgt dat deze geldstroom van industrieel geproduceerd eten naar gezondere en duurzamere producten gaat. Het doel is dat 5 procent van de bevolking, 250.000 families, meedoet aan de campagne en een sneeuwbaaleffect inzet.

Mijn dagelijks leven speelt zich af in de hoofdstad Quito. Doordeweeks zit ik op kantoor of werk ik thuis. In de weekenden ga ik graag hardlopen. De Ecuadorianen zijn erg vriendelijk. Het woord *tranquilo*, rustig, gebruiken

ze veel. Dit bevordert de sfeer, behalve als je haast hebt of iets geregeld wilt krijgen, dan kan het soms frustraties opleveren.

Iets wat ik erg wennen vind, is dat je na acht uur 's avonds niet op straat kan lopen. Een taxi nemen is ook niet altijd veilig. Het beste is om een taxi via een app te bestellen, zodat alles geregistreerd staat. Op die manier ga ik 's avonds wel eens met vriendinnetjes eten of borrelen, maar het is toch moeilijker en duurder dan even op de fiets stappen en bij iemand langsgaan.

Na mijn stage ga ik onderzoek doen voor mijn thesis. Dat zal waarschijnlijk gaan over verantwoord consumeren en hoe verschillende campagnes dit concept gebruiken. Ik kan gelukkig nog een tijd van Ecuador genieten.' ③ LdP

MEANWHILE IN... <<

Ondertussen in... Suriname

In het nieuws: Suriname viert op 25 november veertig jaar onafhankelijkheid. Voor die tijd was het land een kolonie van Nederland. Hoe ervaren de inwoners deze dag?

Commentaar door Richella Parker, student Internationale Ontwikkelingsstudies

‘Uitnodigingen voor buitenlandse regeringsleiders zijn er dit jaar niet. De regering heeft aangegeven dat het bij de viering draait om “sober met het accent op bezinning”. Toch zullen de Surinamers feestvieren. Overal kraampjes met eten, drankjes en snuisterijen. Overal muziek en optredens.

Er is dit jaar bijzonder veel aandacht voor in de media, zowel nationaal als internationaal. Een groep artiesten heeft speciale liederen gecomponeerd en die hoor je de hele dag op de radio. De staatszender propageert de gedachte “life begins at fourty”, om aan te geven dat de groei naar volwassenheid in Suriname nu pas echt begint. De regering probeert het volk te doen geloven dat het nu echt goed zal gaan met Suriname.

De bevolking voelt dat echter niet zo. Op social media gaat een spotprent rond van een grafsteen met de tekst: “Hier rust meneer salaris, geboren eind van de maand en gestorven midden in de maand”. Economisch gaat het niet goed in het land. De Surinaamse dollar is in de afgelopen maanden 20 procent minder waard geworden. Mensen vragen zich af hoe ze met gelijkblijvend inkomen de toegenomen kosten moet dekken.

Suriname is nu veertig jaar onafhankelijk, maar er zijn nog veel banden met Nederland. Vergeet niet dat de helft van de Surinamers in Nederland woont en contacten onderhoudt met de familie in Suriname. Over de overheersing door Nederland denken Surinamers heel verschillend. Een steeds grotere groep wil alles wat koloniaal is zo gauw mogelijk vergeten. Zichtbare tekenen van het koloniale verleden moeten volgens hen verdwijnen. Ze pleiten er bijvoorbeeld voor om de straatnamen van de koloniale overheersers te vervangen door namen van Surinaamse helden. Anderzijds zijn er ook veel mensen die geen moeite hebben met de geschiedenis.’ **R LdP**

Vacancy student members Board OWI (Education Institute)

The Board of the Education Institute manages the BSc and MSc programmes of WU:

- programmes and budgets, courses, schedules
- quality assurance
- study advising

Student Vacancies

The Board consists in total of 8 members: 4 professors, 4 students.

One student place is vacant per January 1, 2016, one becomes vacant in the period spring/early summer 2016. The OWI board composition is a mirror image of the WU community with regard to the domains of the study programmes and gender composition of the student population. Therefore we prefer a student from the domains life sciences (BDW/MAS, BPW/MPB/MPs/MOA, BBI/MBI/MAM), Environmental sciences (BIL/MIL, BBW/MEE, BMW/MES/MUE/MCL, BLP/MLP) and in a lesser preference Technology and Nutrition (BAT/MAB, BBT/MBT/MBF, BLT/MFT, MFQ/MFS, BVG/MNH).

Duration and investment

Appointment is for one year, with the possibility of 2 re-appointments.

The OWI Board activities require approximately one day a week.

What can you expect from a one-year board membership?

You represent students from WU in a high level governmental body of WU. You will work on a varied range of subjects, related to the WU education system. Your voice counts on various subjects like new study programmes, increasing student numbers, quality and internationalization. You will have the opportunity to take an exhaustive look at the management of your university. Your resume will be enriched with education management experience. Students are compensated with three months FOS (financial compensation for board activities) per annum.

More information:

Prof. dr. ir. Tiny van Boekel, Director OWI, 0317-484281, tiny.vanboekel@wur.nl, orir. Petra Naber, secretary OWI Board, 0317-485075/3348 petra.naber@wur.nl. See for more information about the OWI Board: www.owi.wur.nl

Send your resume and letter of motivation, preferably by e-mail, before December 1, 2015 to Petra Naber or Tiny van Boekel, CC to Marlene Janssen, assistant secretary OWI board, marlene.janssen@wur.nl.

The selection procedure will take place between December 1 and December 15, 2015. (Ex-)student members of programme committees and (ex-)student members of the Student Council are especially invited to respond.

CineMec

Laan der Verenigde Naties 150

www.cinemec.nl / 0900 - 321 0 321

BRIDGE OF SPIES
SPIONAGETHRILLER SPIELBERG

DONDERDAG AVOND
€3 STUDENTEN KORTING

ER IST WIEDER DA

BIZARRE KOMEDIE
OVER HITLER

A TRIBUTE TO SINATRA

10 TOP ARTIESTEN LIVE
+ METROPOLE ORKEST

Nu in de boekhandel en webshops:
(ook als eBook)

De sociale dimensie van de opwarming

Nijssen & Walter

We dreigen te stranden op klimaat. Maar zijn verdeeld. Welke aanpak brengt ons op één lijn en mobiliseert alle krachten?

Everts & Weijman
beleef groen, geniet groen

afspraak = afspraak
in alle 4 seizoenen
houden wij uw tuin
duurzaam en groen

Renkum 0317-313521 www.everts-weijman.nl

Forum Irregular Opening Hours Christmas Holidays 2015

	2015	The Building	The Library	Student Desk IT Service Point	WURshop	Restaurant	Grand Café	Wageningen in'to Languages
Monday	21 December	8 am - 11 pm	8.30 am - 5.30 pm	12 pm - 2 pm	10 am - 2 pm	Closed	11.30 am - 1.30 pm	Closed
Tuesday	22 December	8 am - 11 pm	8.30 am - 5.30 pm	12 pm - 2 pm	10 am - 2 pm	Closed	11.30 am - 1.30 pm	Closed
Wednesday	23 December	8 am - 11 pm	8.30 am - 5.30 pm	12 pm - 2 pm	10 am - 2 pm	Closed	11.30 am - 1.30 pm	Closed
Thursday	24 December	8 am - 8 pm	8.30 am - 4 pm	Closed	10 am - 2 pm	Closed	Closed	Closed
Friday Christmas	25 December	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed
Saturday Christmas	26 December	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed
Sunday	27 December	10 am - 6 pm	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed
Monday	28 December	8 am - 8 pm	8.30 am - 5.30 pm	Closed	Closed	Closed	11.30 am - 1.30 pm	Closed
Tuesday	29 December	8 am - 8 pm	8.30 am - 5.30 pm	Closed	Closed	Closed	11.30 am - 1.30 pm	Closed
Wednesday	30 December	8 am - 8 pm	8.30 am - 5.30 pm	Closed	Closed	Closed	11.30 am - 1.30 pm	Closed
Thursday	31 December	8 am - 8 pm	8.30 am - 4 pm	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed
Friday New Years day	1 January	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed
Saturday	2 January	10 am - 6 pm	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed
Sunday	3 January	10 am - 6 pm	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed	Closed

During working hours, the building is open to the public. After working hours, entrance is only possible with a WUR card.

Orion Irregular Opening Hours Christmas Holidays 2015

	Date	Monday to Sunday
The Building	21 December to 3 January	Closed
Bike basement	21 December to 3 January	Closed
Restaurant	21 December to 3 January	Closed
The Spot	Available for Christmas celebrations, email your request to osp.fb@wur.nl Check the opening days and hours during Christmas Holidays on facebook.com / TheSpotOrion	

Leeuwenborch Irregular Opening Hours Christmas Holidays 2015

	The Building	Coffeebar / Restaurant	Library
21, 22, 23 December	7 am - 10.30 pm	9.30 am - 3 pm	9 am - 5 pm
24 December	7 am - 6 pm	9.30 am - 3 pm	9 am - 4 pm
25, 26, 27 December	Closed	Closed	Closed
28, 29 December	7 am - 6 pm	9.30 am - 3 pm	Closed
30, 31 December	7 am - 6 pm	Closed	Closed
1 January	Closed	Closed	Closed
2 January	8 am - 5.30 pm	Closed	Closed
3 January	Closed	Closed	Closed

After 6 pm entrance is only possible after registration at the reception desk.

in memoriam

Pat van der Jagt

Pat is er niet meer. Nu bijna twee jaar geleden werd Pat ziek. We hebben een enorme

veerkracht bij haar gezien. Ondanks de ellende en ongemakken bleef Pat zichzelf: nieuwsgierig, geïnteresseerd in anderen en zeer betrokken. Verfrissend was haar oprechte verbazing over dingen. We gaan Pat en haar tomeloze energie, positiviteit, relativeringsvermogen, originaliteit, creativiteit en eerlijkheid enorm missen. In het werk was Pat een zeer gewaardeerde collega, sociaal en vakkundig. Met een achtergrond als kunsthistoricus maakte ze nieuwe verbindingen met het werkveld van Alterra. Zo werden er levensgrote schilderijen uit de Haagse school in het landschap geplaatst om de discussie over landschapsverandering op gang te brengen. Ook betrok Pat kunstenaars bij sociale transitieprocessen en creëerde zo een frisse blik op vaak vastgeroeste denkkaders. In internationale projecten (onder meer Cultplan) was ze als een vis in het water. Met haar achtergrond in landen als Tsjaad en Mozambique kon ze bovenmatig goed opereren in het veld der culturele verschillen.

Soms onzeker over haar kunnen kon ze zich, na wat aanmoediging van naaste collega's, volledig storten op een nieuw onderwerp. Maar ook buiten het werk kon Pat zo maar besluiten een tijdje als vrijwilliger met dementerende bejaarden te gaan werken. Een ervaring die Pat hielp haar zinnen te verzetten en ons prachtige anekdotes opleverde.

We gaan haar persoon en haar bijzondere kwaliteiten vreselijk missen en wensen Fred (Resource Ecology Group), Sara, Roos en andere familieleden en vrienden heel veel sterkte.

De collega's van Pat, namens directie ESG

mededelingen

Vacancy Education Coordinator, Green Office Wageningen

Are you interested to commit yourself to increase sustainability in education, inspired to lead projects within your own university such as the Green Teacher Award, willing to become a great facilitator and enjoy being a member of a group of green minded students? You can set your own personal goals, improve your networking skills and receive some financial compensation. Deadline for application: 4 December.

WWW.GREENOFFICEWAGENINGEN.NL

Gezin met kinderen zoekt dringend onderdak

Vluchtelingen Onder Dak Wageningen zoekt met spoed hulp bij het vinden van een (tijdelijk) onderkomen vanaf december, voor een gezin met drie kinderen. Heeft u thuis plek voor dit gezin of kent u iemand die tijdelijk ruimte kan bieden? Mail info@vodwageningen.nl of bel 0317-450140. VOD geeft een bijdrage in de kosten.

WWW.VODWAGENINGEN.NL

DIA-Stipendium

Het DIA beoogt de academische uitwisseling met Duitsland te vergroten en studenten en promovendi de kans te geven ervaring op te doen in het academische landschap van Duitsland, het grootste wetenschapsland van Europa. Op 1 december a.s. is de eerstvolgende deadline voor het aanvragen van een studiebeurs à € 400-600 per maand. De beurs is te combineren met een Erasmusbeurs.

WWW.STUDERENINDUITSLAND.NL/BEURZEN/DIA-STIPENDIUM

agenda

donderdag 26 november t/m
woensdag 9 december

FILMS VOOR STUDENTEN

Bij filmhuis Movie W: 'Que Horas Ela Volta?' een lichtvoetig drama over klasse-barrières in Latijns-Amerika met een huishoudster en haar dochter die huisregels overhoop gooit; 'Seymour: an Introduction', over Seymour Bernstein een geliefd pianist en le-

raar over kunst en zijn leven; 'Slow West', een vernieuwende western waarin een jongen zijn geliefde zoekt in 19de eeuwse Amerika; 'De Man die de Wereld wilde veranderen', over Peter Westerveld die met landschapskunst de klimaatproblematiek benadert. Locatie Movie W: Wilhelminaweg 3A.

WWW.MOVIE-W.NL

Saturday, 28 November, 10.30-18.00

INDONESIAN STUDENT ASSOCIATION PRESENTS: ISSC 2015

This year's theme of the International Student Scientific Conference is 'Improving Food and Agricultural Products to Accelerate Sustainable Future'. Keynote speakers are Bungaran Saragih (Bogor Agricultural University) and Peter Oosterveer (Environmental Policy Chair Group, WUR). Venue: Forum, Room CO413.

WWW.PPI-WAGENINGEN.ORG

donderdag 3 december, 17.45 - 22.15

NZV INSPIRATION DINNER: LAAT VARKENS OPGELUCHT ADEM HALEN

De Nederlandse Zoötechnische Vereniging nodigt leden, niet-leden en studenten uit om de stal lucht onder de loop te nemen en te praten over verbetering van het klimaat, de rol van fijnstof binnen en buiten de stal en de relatie tussen varkensstallucht en volksgezondheid. Inspiratie geven drie inleiders: Renske Nijdam (Milieu en Gezondheid GGD Brabant en Zeeland), André Aarnink (Livestock Research, WUR) en Maurice Ortmans (directeur INNO+). Locatie: Hotel de Wageningen Berg, Generaal Foulkesweg 96 Wageningen.

WWW.NZVNET.NL

Deadline indienen: één week voor verschijningsdatum (max. 75 woorden). Mail: resource@wur.nl

colofon

Resource is het magazine en de website voor studenten en medewerkers van Wageningen UR. Resource magazine verschijnt tweewekelijks op donderdag.

Redactieadres

Akkermaalsbos 14, 6708 WB Wageningen (Nexus, gebouw 117, bode 31). Postbus 409 6700 AK Wageningen. Secretariaat: Thea Kuijpers, resource@wur.nl, 0317 484020 Website: www.resource-online.nl. ISSN 1389-7756

Redactie

- Edwin van Laar (hoofdredacteur) edwin.vanlaar@wur.nl, 0317 482997
- Lieke de Kwant (eindredacteur) lieke.dekwant@wur.nl, 0317 485320
- Roelof Kleis (ecologie, sociale wetenschappen, economie) roelof.kleis@wur.nl, 0317 481721
- Koen Guiking (webredacteur) koen.guiking@wur.nl, 0317 488190
- Linda van der Nat (studenten, onderwijs) linda.vandernat@wur.nl, 0317 481725
- Rob Ramaker (voeding, visserij) rob.ramaker@wur.nl, 0317 481709
- Albert Sikkema (plant, dier, organisatie) albert.sikkema@wur.nl, 0317 481724

Aan Resource werken mee

Guy Ackermans, Jeroen Bok, Ton van den Born, Alexandra Branderhorst, Susie Day, Stijn van Gils, Aart-Jan van de Glind, Clare McGregor, Yvonne de Hilster, Hoger Onderwijs Persbureau, Milou van der Horst, Amy Jansen, Nicole Janssen, Iris Keizer, Jan-Willem Kortlever, Sander de Kraker, Kito, Hilde de Laat, Sven Menschel, Carina Nieuwenweg, Rik Nijland, Onnika van Oosterbosch, Derek Pan, Kim Peterse, Camilla Ponte, Lucas du Pré, Simone Rijlaarsdam, Henk van Ruitenbeek, Eva van Schijndel, Kristina Simonaityte, Twan van der Slikke, Joris Tielens, Pascal Tieman, Kees van Veluw, Veronika Wehner, Daniël Dreadson, Clare Wilkinson, Rob de Winter, Remo Wormmeester

Vormgeving

Geert-Jan Bruins

Druk

Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam

Abonnement

Een abonnement op het magazine kost €58 (buitenland €131,50) per academisch jaar. Opzeggen voor 1 augustus.

Advertenties

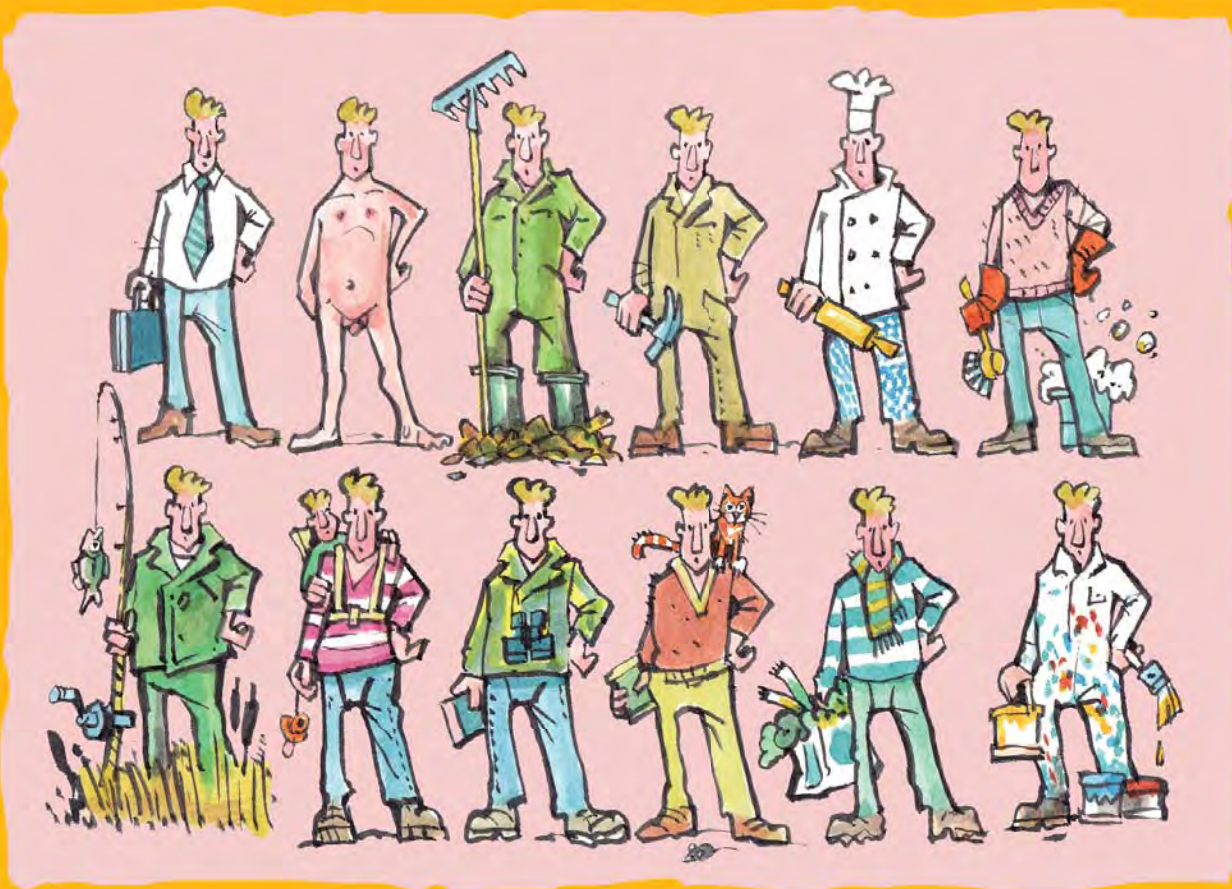
Extern: Bureau van Vliet, 023 5714745, m.dewit@bureauvanvliet.com
Intern: Thea Kuijpers, resource@wur.nl, 0317 484020

Uitgever

Marc Lamers, Corporate Communications & Marketing Wageningen UR

>>TYPICAL DUTCH

ILLUSTRATIE: HENK VAN RUITENBEEK

Do it yourself

Coming to the Netherlands I was surprised by the 'do-it-yourself' attitude everywhere. If you want to repaint your house, you do it yourself. At the office, you type, scan and print your own documents. In the office kitchen, you are responsible for cleaning up after yourself. In the lab, you perform your own analysis and, again, afterwards you clean up yourself.

The Dutch do everything themselves. Probably because they don't like being told what to do. Coming from a developing country I must say, even though the majority of the population is below the poverty line, we actually hire personnel for many services. In the lab, for example, there is someone to do the ordering of reagents, to perform the analysis and to clean up after your analysis. In the department there is someone who will type documents, print and scan for you. And we don't just do this at work. We also hire plumbers, painters and gardeners to do work in and around the house.

However, when I go back home after many years of study here I will be more proactive in doing a lot of things myself. After all, the saying goes 'If you want something done perfectly, do it yourself'. And I would add to that '...just like the Dutch would.' **Prosper Kujinga, PhD candidate in Human Nutrition, from Zimbabwe**

Do you have a nice anecdote about your experience of going Dutch? Send it in! Describe an encounter with Dutch culture in detail and comment on it briefly. 300 words max. Send it to resource@wur.nl and earn twenty-five euro and Dutch candy.

[NL]

DOE HET ZELF

Waar we in Zimbabwe voor allerlei klussen personeel inhuren, vertelt Prosper Kujinga, doen Nederlanders alles zelf. Je huis schilderen of in de tuin werken? Dat doen Nederlanders zelf. Ook op kantoor zijn het echte doe-het-zelvers. Ze typen, printen en scannen hun eigen documenten en doen zelf de analyses in het lab, waarna ze de spullen ook weer zelf opruimen. Waarschijnlijk omdat Nederlanders niet van een ander willen horen wat ze moeten doen, denkt Prosper. Bovendien: wie het zelf doet, weet zeker dat het goed gebeurt.